

Tisdagen den 7 mars
Kl. 15.00

Meddelande om sammanträdet måndagen den 13 mars

Om TV-programmet Zick Zack

1 § Meddelande om sammanträdet måndagen den 13 mars

Anf. 1 TALMANNEN:

Med ändring av gällande sammanträdesplan har tidpunkten för bordläggningssammanträdet måndagen den 13 mars ändrats till kl. 15.00.

2 § Talmannen meddelade att till kammarkansliet inkommit läkarintyg för *Jill Lindgren*, som var sjukskriven ytterligare under tiden den 7 mars–den 30 april.

Erforderlig ledighet beviljades.

Talmannen anmälde att *Krister Skånberg* (mp) även under denna tid skulle tjänstgöra som ersättare för *Jill Lindgren*.

3 § Talmannen meddelade att *Roy Ottosson* i en till kammarkansliet inkommen skrivelse ansökt om ledighet från riksdagsarbetet för enskilda angelägenheter under tiden den 20 mars–den 20 april 1989.

Framställningen bifölls av kammaren.

Talmannen anmälde att *Hans Lindforss* (mp) skulle tjänstgöra som ersättare för *Roy Ottosson*.

4 § Svar på interpellation 1988/89:113 om TV-programmet Zick Zack

Anf. 2 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder med tanke på radionämndens fällning av TV-programmet Zick Zack. Han har också frågat mig om jag – om radionämnden nu gjort en, enligt reglerna korrekt bedömning då man stoppade Zick Zack – är beredd att informera svenska folket om skillnaden mellan detta program och lördagseftermiddagarnas uppskattade Tipsextra som, enligt Sten Andersson, säkerligen gynnar AB Tiptjänst och AB Trav och Galopp.

Enligt radiolagen (1966:755) avgör varje programföretag ensamt vad som

skall förekomma i företagets sändningar. Detta är den grundläggande bestämmelsen för sändningsverksamheten. På radio- och TV-området finns också ett lagstadgat förbud mot censur, dvs. ett hinder mot förhandsgranskning av det som ett programföretag tänker sända. Radiolagen ställer dock vissa allmänna krav på hur ett företag skall utöva sin sändningsrätt. I övrigt gäller för programföretagen vad som bestäms i avtal mellan regeringen och företaget i fråga.

Radionämnden granskar i efterhand om programföretagen utövat sin sändningsrätt i enlighet med radiolag och avtal. Nämnden har inte några befogenheter att stoppa program utan har endast genom sina utslag en möjlighet att påverka programföretagens bedömningar inför kommande sändningar. Inte heller regeringen har möjlighet eller anledning att kräva att en viss typ av program sänds eller inte sänds. Jag är alltså inte beredd att vidta några åtgärder med anledning av radionämndens beslut om programmet Zick Zack och skall då inte heller informera svenska folket om skillnaden mellan detta program och Tipsextra.

Anf. 3 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag skulle vilja börja med det sista statsrådet sade, nämligen att han inte vill förklara skillnaden för svenska folket mellan Lottodragningen i Zick Zack och tipsmatcherna i Tipsextra på lördagseftermiddagarna. Jag kan förstå att han inte vill göra det, eftersom det är ett oerhört svårt problem. Många människor utanför detta hus har säkert svårt att begripa det ställningstagande som radionämnden har gjort i ärendet Zick Zack.

Under ett tiotal veckor i fjol och i början på detta år kunde de som så ville följa Lottodragningen direkt i Zick Zack. Detta stoppades när radionämnden ansåg att programmet stred emot sed och bruklighet. Då vågade TV-kanalen inte fortsätta att sända detta program. Ett motiv var att det ansågs gynna enskilda företag.

Herr talman! När man bedriver verksamhet är det minsta man kan begära att det skall finnas konsekvens. Om man ser på Tipsextra på lördagseftermiddagarna, vem gynnas då om inte AB Tipstjänst och AB Trav och Galopp? Jag är säker på att man inom dessa båda företag ligger och ber på sina bara knän att TV skall direktsända tipsmatcherna och travloppen, eftersom man vet att en direktsändning i TV gynnar omsättningen i de båda företagen. Man kan då säga att man sänder på lördagarna eftersom det finns ett så stort intresse för fotboll hos svenska folket. Det är mycket möjligt. Jag tror att det är ett bra program. Med samma resonemang kan man emellertid säga att det också är ett stort intresse hos delar av svenska folket att kunna följa en Lottodragning direkt i TV.

Statsrådet säger vidare att programföretagen inte är tvingade att följa de beslut som har fattats i radionämnden. Av skrivningen i svaret verkar det precis som om de mer eller mindre kan strunta i detta. Under senare år har vi dock sett åtminstone två fall i Göteborg där det fick negativa konsekvenser att man struntade i radionämndens beslut.

Jag skulle vilja fråga statsrådet vad som hade hänt om Tipstjänst inte hade finansierat de priser som utgick i Zick Zack till en del ungdomsföreningar och

andra organisationer för att stimulera deras mycket behjärtansvärda verksamhet. Hade programmet kunnat fortsätta om detta inte hade hänt?

Min sista fråga gäller det fall då en producent och ett programföretag tycker att det han eller företaget vill sända är viktigt för tittarna och för svenska folket. Radionämnden däremot anser kanske att programmet är fel och strider mot lag och avtal. Anser då statsrådet att producenten och programföretaget skall fortsätta att sända programmet, trots att radionämnden tycker motsatsen?

Anf. 4 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Sten Andersson ställer egentligen frågorna till radionämnden. Poängen med den uppdelning av ansvaret som vi har är just att *regeringen inte skall kunna blanda sig i den löpande programverksamheten*. För egen del tycker jag att det är en ganska bra ordning. Den möjliggör för oss att ha ett rent förhållande härvidlag och ser till att det inte blir en typ av politisk styrning av vårt radiomedium.

När det gäller den jämförelse som Sten Andersson önskade så finns denna på sitt sätt redan gjord av radionämnden, där just programmet Tipsextra har friats. Radionämnden ansåg att sändningen av fotbollsmatcherna och travloppen hade så stort nyhets- och informationsintresse att det uppvägede gynnandet av de spel som arrangeras av AB Tipstjänst och AB Trav och Galopp. Man ansåg därför inte att programmet stred mot kravet på opartiskhet i radiolagen.

Det är således egentligen detta som är svaret på frågan. Radionämnden har gjort sin bedömning. Jag har inte anledning, och inte heller rättighet, att överpröva radionämndens uttalanden i det här stycket. Det är radionämnden som skall göra bedömningen. Jag, liksom förhoppningsvis också Sten Andersson och radioföretagen, respekterar radionämndens beslut, även om vi inte har den formella skyldigheten att betrakta radionämnden som en domstol vars utlåtanden vi är skyldiga att följa.

Anf. 5 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag hoppas att jag inte har blivit missuppfattad så att statsrådet tror att jag skulle vilja ställa mig bakom ens tanken att riksdag eller regering skulle vara någon överförmyndare, någon censur när det gäller TV-program. Men statsrådet har väl i dag så pass mycket att säga till om att han kan ta initiativ till nya regler, till ny lagstiftning. Även han måste se att den lagstiftning vi i dag har på detta område är full av inkonsekvenser. Det är detta jag tycker att statsrådet borde tänka över något.

Statsrådet säger att Tipsextra fick lov att vara kvar därför att det har stort intresse och stort nyhetsvärde. Låt mig nämna några siffror. Svenska folket spelade förra året på V 65 för 32 milj. kr. Man spelade Lotto för 34 miljoner. Alltså bör intresset för dessa båda spelformer bland svenska folket vara lika stort. Där kan man i alla fall inte se någon skillnad.

Hur anser statsrådet att en producent eller ett programföretag skall agera om man anser att ett program är viktigt att sända, men radionämnden säger att programmet strider mot gällande regler och avtal? Hur skall en producent i detta fall agera? Statsrådet säger ju att radionämnden inte har rätt att stoppa sändningen av enskilda program.

Prot. 1988/89:75
7 mars 1989

*Om TV-programmet
Zick Zack*

Anf. 6 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Om Sten Andersson i Malmö har ambitionen att som riksdagsman vara rådgivare för enskilda producenter vid deras utformning av enskilda TV-program må det vara hänt. Jag vill i varje fall, som ansvarig minister, inte påta mig den uppgiften.

Anf. 7 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Det vore mig fjärran att ett ögonblick tänka mig att vara rådgivare för enskilda producenter eller enskilda programföretag. Jag tycker att de regler vi har i dag är helt onödiga. Om vi hade fått en uppluckring av TV-monopolet eller om monopolet tagits bort, hade vi sluppit mycket av denna debatt i dag. Debatten är av sådan karaktär att Svensson på gatan inte förstår de regler vi i riksdagen hela tiden skapar och tyvärr även framöver kommer att skapa. Det gäller inte bara denna fråga, utan det gäller även många andra. Det hade varit mycket bättre om vi haft ett regelverk som varit klart och om vi alltså kunnat gå ut och tala om för människorna: Så här är det, så här fungerar det. Jag förstår att statsrådet inte vill eller kan förklara skillnaden mellan Lottodragningen i TV och travloppen i Tipsextra på lördagseftermiddagarna.

Anf. 8 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Naturligtvis hade livet varit enklare om vi inte hade haft regler för TV-verksamheten. Hade vi inte haft trafikregler, hade domstolarna haft betydligt färre trafikmål att syssla med. Det är alldeles uppenbart. Men trafiken hade fungerat sämre än den gör med ett regelsystem.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1988/89:129 om motorvägsbygget Norrköping-Lövstad från kulturmiljövårdssynpunkt

Anf. 9 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Roland Larsson har frågat mig om beslutet om E 4-ans sträckning Norrköping-Lövstad över ett fornlämningsområde föranleder några initiativ från regeringens sida och om beslutet är i linje med de principiella mål som fastlagts för kulturmiljövården.

Enligt de uppgifter jag har fått har länsstyrelsen i Östergötlands län, i enlighet med bestämmelserna i väglagen, nyligen avgivit sitt samrådsyttrande till vägverket om arbetsplanen för den aktuella vägen. Det är nu vägverkets uppgift att besluta om fastställelse av planen. Det vore fel av mig att nu föregripa vägverkets ställningstagande.

Jag vill emellertid något redogöra för de bakomliggande omständigheterna kring motorvägen. För sträckan Norrköping-Linköping har en motorväg diskuterats sedan 1960-talet. Att en motorväg skulle komma till stånd har legat i kommunens och vägförvaltningens planering sedan 1974. Då redovisades den med erforderliga markreservationer i kommunöversikten för

Norrköping. Behovet av en radikalt bättre vägstandard västerut från Norrköping har inte ifrågasatts av någon myndighet.

Att riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen nu accepterar att en motorväg dras genom ett område av riksintresse för kulturmiljövården har – enligt vad som uppgivits för mig – sin grund i att alla radikalt annorlunda sträckningar har gjorts omöjliga på grund av den planenliga bebyggelseutvecklingen sedan dess. Dessa alternativ avvisades nämligen på 1960- och 1970-talen som alltför kostsamma och svåra att realisera.

Jag uppfattar riksdagens beslut om propositionen (1987/88:104) om kulturmiljövård som ett uttryck för den ökade vikt samhället lägger vid kulturmiljövården. Vi kan bara spekulera i ett annorlunda utfall av den långsiktiga planeringen, om genomslaget för kravet på att ta till vara kulturmiljön hade varit lika starkt på 1960-talet som det är i dag.

Nu har diskussionen om vägens sträckning kommit in i ett sent skede av planeringsprocessen och i princip handlat om hur vägen skall detaljprojekteras, för att ingreppen och skadorna på hållristningar, andra fornlämningar och kulturmiljön i övrigt skall bli så små som möjligt. Dessa diskussioner har medfört justeringar av sträckningen, bl.a. för att undvika direkta ingrepp i hållristningar. Jag har all anledning att utgå från att vägverket, med stöd av de expertsynpunkter som bl.a. riksantikvarieämbetet framfört, gör en mycket noggrann prövning av den nu föreliggande arbetsplanen innan verket fattar beslut om fastställelse.

I handläggningen av frågan om arbetsplanen kan det emellertid konstateras, att ett mer samlat underlag med redovisning av konsekvenserna för kulturvärdena av olika detaljprojekteringsalternativ rörande motorvägens avfarter togs fram av vägförvaltningen först i slutet av december förra året på riksantikvarieämbetets begäran. Oavsett om detta eller något annat förfarande i handläggningen påverkat ärendet i sak, är det självklart eftersträvarsansvärt att konsekvenserna för kulturmiljövården inför en planerad exploatering blir noggrant utredda så tidigt som möjligt i planeringsprocessen.

Jag vill därför i korthet redovisa beredningen av några aktuella frågor som – även om de inte aktualiserats med anledning av ärendet om en motorväg vid Norrköping – kan komma att påverka bl.a. formerna för vägplanering.

I väglagen (1971:948) infördes sålunda år 1987 (prop. 1986/87:135, JoU 25, rskr. 319, SFS 1987:745 15 §) krav på miljökonsekvensbeskrivningar till arbetsplan för byggande av väg.

Regeringen har därefter med anledning av riksdagens behandling av regeringens miljöpolitiska proposition (prop. 1987/88:85, JoU 23, rskr. 373) uppdragit åt vägverket att redovisa en utvärdering av denna bestämmelse. Därefter kan ställning tas till frågan om tillståndsprövning av vägbygge enligt miljöskyddslagen (1969:387).

Regeringen har vidare uppdragit åt naturvårdsverket och plan- och bostadsverket att i nära samarbete med riksantikvarieämbetet lämna förslag till hur miljökonsekvenser systematiskt kan infogas i den svenska planeringsprocessen. Därmed kommer också behovet av konsekvensanalyser beträffande kulturmiljön att behandlas.

Prot. 1988/89:75
7 mars 1989

*Om motorvägsbygget
Norrköping–Lövstad
från kulturmiljövårds-
synpunkt*

Anf. 10 ROLAND LARSSON (c):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka utbildningsministern för svaret.

Anledningen till att jag interPELLERAT utbildningsministern i denna fråga är i första hand att jag, med utgångspunkt från den i Östergötland beslutade sträckningen av E 4 förbi Norrköping över ett område med fasta fornlämningar, velat få principiellt klarlagt hur den här typen av frågor skall hanteras med tillräcklig hänsyn till värdefulla historiska minnesmärken.

Jag inser naturligtvis, som de flesta, att stort mer än vad som gjorts i det aktuella fallet inte går att göra i ett så pass sent skede, när vägbygget redan praktiskt taget börjat. Å andra sidan har man ju här lyckats sätta tummen på brister i planeringen och den föregående informationen som borde ha kunnat undvikas, i varje fall om ambitionen att bevara denna typ av fasta fornlämningar stått i någorlunda överensstämmelse med intentionerna i den nya lagstiftningen.

Det borde ha varit helt möjligt att i ett betydligt tidigare skede, då förutsättningarna för påverkan varit betydligt större, få den typ av debatt som nu i tolfte timmen kommit till stånd i Norrköpingsfallet. Annars torde väl kulturintressena inte kunna få den tyngd de rimligen bör ha, med tanke på de stora kostnader det innebär att göra förändringar när processen redan är så långt framskriden.

Det är självklart att det inom många delar av vårt land med rika inslag av fornlämningar inte går att undvika konflikter med den moderna samhällsplaneringen. Bra informationsunderlag och god framförhållning torde dock kunna minimera dessa konflikter högst avsevärt. Som utbildningsministern påpekade i sitt svar är det tydligen, med tanke på de utredningsuppdrag som regeringen har gett vägverket och kulturminnessidan, möjligt med denna typ av framförhållning. Men till syvende og sist handlar det naturligtvis om samhällets värdering av immateriella värden framför materiella.

När det gäller E 4-ans sträckning vid Norrköping har detta markreservat funnits med i planeringen under ett tjugotal år. Det har under den tiden funnits många tillfällen, bl.a. i samband med de antikvariska myndigheternas prövning, att omvärdera vägens sträckning eller i varje fall göra de justeringar som nu tillkommit i sista minuten. Därför är en intressant fråga hur regeringen anser att man i framtiden skall kunna undvika den här typen av brandkårsutryckningar för att rädda värdefulla fornlämningar som under ett par decenniers förberedelser hela tiden varit väl kända av inblandade parter. I fråga om detta tycker jag att utbildningsministern i alltför hög grad flyttar över ansvaret på vägverket. Det är inte rimligt att förvänta sig att vägverket, med tanke på dess ansvar, skulle gå längre när det gäller att bevaka kulturintressena än de antikvariska myndigheterna har gjort.

Jag noterar emellertid med tillfredsställelse att det givits uppdrag för att man i framtiden skall kunna undvika att fel begås, och att man därmed i ett tidigare skede i planeringsprocessen kan ta större hänsyn. Den delen av utbildningsministerns svar tar jag ad notam som ett mycket positivt besked.

Herr talman! Den mest intressanta frågan för framtiden är naturligtvis hur många av våra flera tusen år gamla kulturminnen som skall få offras på den moderna samhällsplaneringens altare, och hur mycket av tusenåriga värden

som skall få vika undan för en enda generations bekvämlighet och önskan att manifestera att den kortaste vägen mellan två punkter är ett rakt streck.

Prot. 1988/89:75
7 mars 1989

Anf. 11 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag noterar att Roland Larsson och jag är överens om värdet av en ordentlig planeringsprocess. Jag noterar också Roland Larssons konstaterande att regeringen i detta stycke har tillgodosett långtgående önskemål om framförhållning när det gäller en god planering. Kulturmiljövårdsbeslutet som fattades på grundval av en proposition under våren är i detta sammanhang ett avgörande dokument.

Roland Larsson frågade mig om det egentligen är bra att göra brandkårsutryckningar. Låt mig då säga följande. Jag är en av dem som tycker att brandkåren är ganska bra att ha när det brinner. Jag är inte en av dem som hävdar att vi skall ha en sådan planeringsprocess att vi på förhand kan avskaffa brandkåren. Jag vill gärna ha den kvar. Det är bra att vi kan göra ingrepp om det trots allt skulle visa sig att det finns saker som många inte tänkt på. Ta inte bort brandkåren därför att vi förnekar eldsvådors existens!

Anf. 12 MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Jag tror att alla som någon gång har passerat Norrköping med bil förstår det stora behov som vi som bor i Norrköping har när det gäller att få E 4 dragen vid sidan av staden.

Som både utbildningsministern och Roland Larsson påpekade har denna vägsträckning varit aktuell mycket länge. Men tidigare var inte detta område skyddat som riksintresse. Det blev det inte förrän under 1980-talet, efter att riksantikvarieämbetet 1979–1980 hade gjort en ny fornminnesinventering i området. Det tror jag är en av förklaringarna till att debatten om vägsträckningen kom i gång i ett sådant sent skede. Av denna anledning är detta område redan påverkat av E 4, järnvägen, industrier, kraftledningar, osv.

Diskussionen har kommit i gång sent, så sent som under hösten 1988. Socialdemokraterna i Norrköping reagerade snabbt efter att det hade varit flera artiklar i pressen om detta. Socialdemokraterna bjöd in representanter från olika håll och drog i gång en diskussion om huruvida det fanns några möjligheter att åstadkomma förändringar av denna vägsträckning. Studiebesök gjordes också vid dessa hållristningar. Därefter tog länsstyrelsen, på tjänstemannaplanet, initiativ till en revidering av vägsträckningen.

Den nya sträckningen innebär att de viktigaste ristningarna kommer att bevaras. Det är speciellt en håll som man har diskuterat mycket. På denna håll finns det 20 bildtyor och 16 kommer att förbli intakta. 4 berörs alltså av vägen.

Den andra kritiska punkten är trafikplatsen vid Skälv, där det också har gjorts omarbetningar, bl.a. av avfarterna. Vid Skälv är det ett område med skålgropar som påverkas på det sättet att det i fortsättningen kommer att bli svårt för allmänheten att nå detta område.

Med dessa förändringar av vägsträckningen blir skadorna på själva fornlämningarna förhållandevis små – 40 ristningar av 6 000 kommer att påverkas av den nya vägsträckningen.

I likhet med många som engagerat sig i denna fråga anser jag att det är svårt

*Om motorvägsbygget
Norrköping–Lövstad
från kulturmiljövårds-
synpunkt*

att hitta bra lösningar som tillgodoser allas intressen. Men en viktig slutsats som man kan dra är att E 4-ans nuvarande sträckning är det sämsta alternativet, ur trafiksynpunkt, ur säkerhetssynpunkt och inte minst när det gäller miljöeffekterna. E 4 går i dag rakt igenom staden. Den stryker tätt förbi ett stort bostadsområde, och den går igenom hållristningsområdets södra del, där det finns en mycket trång flaskhals vid Borgs kyrka med trafikstockningar som följd, speciellt under helger. Man kan också konstatera att avgaserna på sikt kommer att påverka dessa ristningar.

Det riksintressanta området upptar totalt 520 ha. Av dessa 520 ha kommer 3 % att tas i anspråk för trafikplatsen, och totalt 5 % för hela vägområdet med tillfarter.

Kommunen och länsstyrelsen har under arbetets gång och vid sina överväganden varit eniga, och samtliga partier har varit helt överens. Länsantikvarien i Östergötland och statsantikvarien i Norrköping har också godkänt detta förslag. Jag tycker att detta bör sägas i debatten i dag.

Anf. 13 ROLAND LARSSON (c):

Herr talman! Som jag sade tidigare var syftet med min interpellation i första hand att få klarlagt hur denna typ av bristfällig handläggning skall kunna undvikas i framtiden. På den punkten tycker jag att jag har fått ett ganska bra svar från utbildningsministern i och med redovisningen av de uppdrag som har givits just i detta syfte. Att det i just detta fall inte går att göra så mycket mer än vad som gjorts är jag fullständigt medveten om. Men det är bra om man i framtiden kan undvika, som det uttrycktes, brandkårsutryckningar. Även om jag delar utbildningsministerns uppfattning om brandkårsutryckningar och brandkåren, måste han medge att utryckningstiden borde kunna förkortas avsevärt, om man vet att en pyroman är på väg att sätta fyr på något. I det här fallet hade utryckningstiden kunnat förkortas.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellationerna 1988/89:117 och 121 om ungdomsgängsbrottsligheten

Anf. 14 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Karin Ahrlund har frågat mig vilka initiativ jag avser att vidta för att snabbt kunna komma till rätta med problemen med pojkligers framfart.

Pär Granstedt har frågat mig om regeringen kommer att se till att polisen i Stockholm får tillräckliga resurser för att klara kampen mot ungdomsvåldet. Han har vidare frågat om jag är beredd att ta initiativ för att säkerställa påföljds- och behandlingsmöjligheter som gör att gripna ungdomar inte omedelbart återvänder till sin ursprungliga miljö. Slutligen har han frågat om jag är beredd att medverka till att organisationer, som på ideell basis arbetar med den aktuella gruppen ungdomar, får förbättrade resurser.

Eftersom Karin Ahrlunds och Pär Granstedts interpellationer tar sikte på samma problem besvarar jag dem i ett sammanhang.

Låt mig först erinra om att regeringens åtgärder för att komma till rätta med problem av det slag som interpellanterna tar upp nyligen har redovisats för riksdagen. Statsrådet Margot Wallström lämnade i en frågestund i riksdagen den 15 december förra året information om insatser av regeringen för att motverka våld bland ungdomar. Statsrådet Gertrud Sigurdsen besvarade en interpellation i riksdagen den 11 januari i år om sociala åtgärder för vård av vissa unga. Själv besvarade jag den 17 januari 1989 en interpellation om åtgärder mot ungdomsvåldet.

Möjligheter att besluta om omhändertagande av ungdomar som begått brott finns i lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Den lagen har de ungas behov som utgångspunkt för regleringen.

Vård med stöd av lagen skall ges bl.a. den som är under 18 år, om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för allvarlig fara genom brottslig verksamhet. Även den som fyllt 18 men inte 20 år och befinner sig i en sådan situation kan under vissa förutsättningar beredas vård.

Beslut om vård meddelas av länsrätten. Om rättens beslut inte kan avvaktas, får socialnämnden eller, i ännu mer brådskande fall, socialnämndens ordförande eller någon annan ledamot fatta beslut om omedelbart omhändertagande. Ett sådant beslut förutsätter att det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av lagen. Beslutet förutsätter också att rättens beslut inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras, eller vidare åtgärder hindras. Under dessa förutsättningar är det alltså fullt möjligt att göra omedelbara omhändertaganden.

Karin Ahrland har hänvisat till en arbetsgrupp inom Stockholms stad som nyligen har presenterat en rapport med förslag till åtgärder mot ungdomsvåldet i Stockholm. Gruppen menar att LVU inte gör det möjligt att fatta omedelbara beslut om omhändertagande av ungdomar som gör sig skyldiga till t.ex. våldsbrott och bilstölder. Arbetsgruppen anser att det behövs lagliga möjligheter till snabba omhändertaganden av de mest utsatta ungdomarna. Jag vill i detta sammanhang nämna att socialdepartementet har tagit kontakt med gruppen för att få närmare information om vilka åtgärder gruppen anser behöver vidtas.

Som Karin Ahrland vet kan de straffprocessuella tvångsmedlen gripande, anhållande och häktning också komma i fråga. Rent allmänt gäller i de flesta fall att brottsmisstanken skall gälla brott av viss svårhetsgrad. Vidare måste det föreligga grund för ett häktningsbeslut i form av t.ex. risk för fortsatt brottslig verksamhet eller risk för att utredningen av brottet försvåras, om den misstänkte är på fri fot. När det gäller unga finns det en regel som säger att den som är under 18 år inte får häktas, om det inte finns synnerliga skäl för det. Det innebär att utrymmet för denna typ av tvångsmedel är relativt litet när det gäller ungdomar, men att det ändå finns möjligheter att tillgripa sådant tvång i kvalificerade fall.

Vår lagstiftning bygger på principen att det är socialtjänsten som skall ha ett övergripande ansvar för ungdomars uppväxtförhållanden. Den skall lämna det skydd och stöd som behövs när det finns risker för en ogynnsam utveckling. Vid behov skall den även svara för vård och fostran utanför hemmet. Socialtjänstens ansvar i detta hänseende är en grundläggande

princip som bör värnas och bevaras. Med hänsyn till detta vore det enligt min mening fel att utforma den sociala lagstiftningen för att fylla straffprocessuella syften. Det är viktigt att det inte vidtas förhastade lagstiftningsåtgärder som gör mer skada än nytta. Men det kan förstås finnas brister med det nuvarande regelsystemet. Därför behövs det en översyn av hur socialtjänstens och rättsväsendets verksamheter fungerar i förhållande till varandra och överväganden om hur dessa verksamheter skall kunna samordnas bättre än vad som i dag kanske är fallet.

Socialministern har därför i samråd med mig tagit initiativ till att tillsätta en arbetsgrupp med tjänstemän från våra båda departement som skall studera denna fråga.

Jag övergår nu till Pär Granstedts fråga om polisens resurser för att klara kampen mot ungdomsvåldet.

Regeringen är uppmärksam på den bekymmersamma personalsituationen inom polisväsendet. I årets budgetproposition konstaterar civilministern att bristen på poliser för närvarande är koncentrerad till polismyndigheterna i Storstockholmsområdet och till några andra myndigheter ute i landet. I syfte att begränsa avgångarna från polisyrket, främja nyrekrytering och effektivisera polisarbetet har regeringen vidtagit en rad olika åtgärder både på kort och på lång sikt. Bl.a. har regeringen i budgetpropositionen föreslagit en kraftigt ökad antagning av polisaspiranter till polishögskolan och påtagliga förstärkningar på utrustningssidan. Regeringen har nyligen beslutat att redan för innevarande budgetår kraftigt förstärka polisens resurser genom att medge att lönedel för vakanta polistjänster tas i anspråk för administrativa ändamål.

Polismyndigheten i Stockholm svarar, i likhet med övriga polismyndigheter, själv för de närmare besluten om hur resurserna skall användas. Därvid har regeringen bl.a. pekat på den nyckelroll som polisen har för att förverkliga statsmakternas satsningar på åtgärder mot unga lagöverträdare. Polisen bör även överlag fördjupa samarbetet med skolan och socialtjänsten. Av årets budgetproposition framgår vidare att polisens brottsförebyggande ansträngningar bör inriktas på ungdomar i riskzonen för kriminalitet.

När det slutligen gäller Pär Granstedts fråga om stöd till ideella organisationer som arbetar med antivåldsfrågor får jag hänvisa till regeringens skrivelse 1988/89:70 om ungdomsfrågor. Regeringen understryker där det värde som ligger i att ungdomar själva bildar föreningar för att engagera sig mot våld. För att stödja föreningslivets insatser i detta sammanhang har 8 milj. kr. ur allmänna arvsfonden avsatts för utvecklingsstöd till föreningar som vill nå nya grupper av ungdomar.

Anf. 15 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Det var mycket långt och för den som ingenting vet om vår lagstiftning på detta område säkert också innehållsrikt. Men jag ställde inte frågan för att få en redogörelse för dagens lagstiftning, för den kan faktiskt också jag. Tvärtom ställde jag frågan för att få veta om det finns planer på några som helst förändringar.

Jag är medveten om att problemen har varit uppe till debatt många gånger tidigare. Jag får nog påpeka att justitieministern och socialministern måste

räkna med att det dess värre inte är sista gången i dag heller.

Min fråga lydde – det vill jag gärna erinra om: Vilka initiativ avser justitieministern att vidtaga för att snabbt kunna komma till rätta med problemen med pojklighors framfart? Justitieministern och socialministern har enligt svaret tillsatt en arbetsgrupp med tjänstemän som ”skall studera denna fråga”. Jag undrar, herr talman, om inte gruppen skall ha i uppdrag att komma med några förslag. Finns det inga riktlinjer för gruppens arbete?

Nu uppehöll sig justitieministern länge vid att socialtjänsten skall ha det övergripande ansvaret och att det vore fel att utforma den sociala lagstiftningen för att fylla straffprocessuella syften. Där tror jag att vi två, justitieministern och jag, är helt ense. Men vi borde också vara eniga om att det uppenbarligen finns brister i dagens system. Jag tror att vi framför allt borde erkänna att samhällets reaktioner på ungdomsbrott fortfarande kommer för sent.

Justitieministern säger – jag tror rent parentetiskt – att det behövs en översyn av hur socialtjänstens och rättsväsendets verksamheter fungerar i förhållande till varandra samt överväganden om en bättre samordning. Om det här är förtäckt reklam för justitiedepartementets promemoria om att vi skall avskaffa länsrätterna, vill jag annonsera att jag inte kommer att ställa upp på ett sådant förslag. Jag tror tvärtom att det är farligt att plocka ihop allmänna domstolar och länsrätter, eftersom länsrätterna också har en social funktion, något som de allmänna domstolarna inte har.

Herr talman! Departementet har tagit kontakt med den arbetsgrupp i Stockholm som jag nämnde i interpellationen. Jag vill mycket gärna rekommendera justitieministern att själv läsa dess rapport. Det är en alldeles utomordentligt fin rapport – jag skall gärna låna ut mitt exemplar.

Gruppen har bl.a. kommit med vissa förslag. Man vill ha snabba ingripanden enligt LVU. Man pekar på att när det inte blir någon reaktion, fungerar inte heller samhället ordentligt. Ungdomar förväntar sig en reaktion. Alla unga som man har talat med har vittnat om det. Målet måste vara – det är vi kanske ense om – att förhindra att det går så långt att några ingripanden enligt LVU behövs. Det kan vara viktigt att man ingriper snabbt när det börjar hända saker. Man har också föreslagit individuella vårdprogram, och man har även talat om möjligheten att införa ett begränsat skadeståndsansvar för föräldrarna. Detta är några av de förslag som finns i den brandgula rapporten. Det vore mycket bra om justitieministern här ville berätta om sin egen inställning till denna rapport.

Herr talman! I dag fick justitieutskottet ett brev från Tyresö gymnasium. Samma brev har tydligen gått till justitieministern. Jag skall bara citera några rader:

”Vi är upprörda och skrämda. Alla människor måste uppmärksammas på hur ungdomsvåldet får allt allvarigare karaktär, starka motkrafter måste sättas in. – – – Det tycks endast vara en liten grupp av ungdomar som svarar för de grövsta våldsdåden och den värsta skadegörelsen. Vi vill emellertid starkt understryka vikten av att de åtgärder som nyligen aviserats från politiskt håll snarast kommer till stånd så att skadegörare och våldsverkare snabbt får erfara att samhället inte tolererar deras handlingar.”

Jag undrar vad justitieministern tänker skriva i sitt svar till de anställda på Tyresö gymnasium.

Anf. 16 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Även jag vill tacka för svaret på interpellationerna om ungdomsvåldet.

Det är ett ur flera aspekter stort och växande problem. Vi måste naturligtvis se dessa växande våldstendenser som något av ett underbetyg när det gäller de uppväxtmiljöer som vi har skapat. Särskilt allvarligt bör vi som bor i en storstad som Stockholm se på dessa problem, eftersom de där är särskilt stora. Dessutom är våldet ett allvarligt socialt miljöproblem för alla de människor som känner att de inte vågar röra sig fritt och tryggt i stora delar av staden – åtminstone vissa tider på dygnet. Det är också ett problem eftersom det i sig skapar farliga ungdomsmiljöer. Ofta är bara ett fåtal verkligen aktiva, men det är många andra ungdomar som dras med i de gängbildningar som skapas – och kanske dras in i kriminalitet av olika slag. Det är därför viktigt att vi vidtar åtgärder, och att vi vidtar bättre åtgärder än hittills.

Justitieministern pekade på att det har ställts många frågor om våldet. Jag tror att man skall se det som ett uttryck för den oro som vi i riksdagen känner för denna utveckling – kanske också för att svaren hittills inte har varit så tillfredsställande. Tyvärr måste man säga det också om det svar som Karin Ahrlund och jag har fått i dag. Det är inte riktigt ägnat att skapa en känsla av att regeringen nu har tagit ett fast tag i problemet och kommer att se till att det händer saker.

Jag ställde tre preciserade frågor. Den första frågan gällde polisens resurser. Det har kommit ganska alarmerande uppgifter om hur det är ställt inför den sommar som nu nalkas. Det är bara en eller annan enstaka polisman som kan ägna sig åt det långsiktiga förtroendeskapande arbete som behövs för att man på ett konstruktivt sätt skall kunna lösa en del av de problem som finns i ungdomsgängen. Detta är helt klart otillräckligt. Mycket tyder på att polisens möjligheter denna sommar kommer att vara mindre än förra sommaren, då man faktiskt lyckades uträtta en hel del.

Nu kan man läsa i svaret att regeringen har uppmärksammat problemet. Jag tycker att det är alldeles utmärkt. Många andra i denna kammare uppmärksammade problemet för flera år sedan, och de begärde envist att man skulle öka rekryteringen av aspiranter till polishögskolan. Men regeringen och det regerande partiet har lika envist motsatt sig detta. Nu sker denna ökning – och det är på tiden! Men det kommer inte att hjälpa situationen i sommar, utan det kommer att ta tid. Vad tänker regeringen göra för att se till att det åtminstone finns några polisresurser för att på ett mjukt och socialt riktigt sätt kunna hantera problemen inför sommaren?

Det kommer då en kommentar som jag har litet svårt att förstå. Statsrådet säger nämligen i sitt svar: "Regeringen har nyligen beslutat att redan för innevarande budgetår kraftigt förstärka polisens resurser genom att medge att lönedel för vakanta polistjänster tas i anspråk för administrativa ändamål." Jag tycker att det vore värdefullt med en förklaring av på vilket sätt det är att förstärka polisens resurser när man tar i anspråk lönedel som var avsedda för poliser och använder dessa för administrativa ändamål. Såvitt jag begriper, med mitt lekmanamässiga sinne, är detta ungefär motsatsen till förstärkta resurser för polisen. Men detta kanske innebär att det inte blir

fullt så alarmerande som om dessa vakansmedel frusit inne och i stället tillfallit statskassan.

Lika svårt är det att få grepp om vad regeringen egentligen tänker göra åt det andra problemet som jag har tagit upp, nämligen att ungdomar i allmänhet bara tas om hand, förhörs och sedan skickas hem. Nästa dag finns de kanske ute i gängen igen. Jag kan inte se att jag har fått något egentligt svar på den frågan.

Det tredje frågan gäller stödet till verksamheter som t.ex. Fryshuset, som engagerar sig i ungdomarna på ideell basis. Statsrådet hänvisar till det beslut som har fattats om att ta medel ur allmänna arvsfonden för att ge stöd till organisationer som vill söka sig till nya grupper av ungdomar. Det är ett bra initiativ. Frågan är bara om det kommer att finnas resurser även för de organisationer som redan har en betydande verksamhet bland de ungdomsgrupper som vi här talar om. Kommer också de organisationerna att få påräkna ett stöd, inte bara från regionala myndigheter utan även från staten?

Anf. 17 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Det gläder mig att Karin Ahrland och jag är överens om att det är i första hand socialtjänstens ansvar att ge stöd och hjälp och vidta åtgärder mot de ungdomar som är i riskzonen eller begår brott. Mot den bakgrunden är jag något förvånad över Karin Ahrlands fortsatta frågor, vilka utgår från Stockholms kommuns rapport och förslag till åtgärder. Också Stockholms kommun har ju i sina förslag haft som utgångspunkt att det är socialtjänsten som har ansvaret för ungdomar under 18 år. Förslagen i rapporten, som jag givetvis, Karin Ahrland, har läst, går ut på att förstärka socialtjänstens möjligheter i olika avseenden.

Det är bl.a. fråga om att snabbare kunna ingripa enligt LVU. Som jag sade i mitt svar, har socialdepartementet för avsikt att diskutera med arbetsgruppen för att få veta i vilka avseenden den anser att LVU behöver ändras för att man skall kunna vidta åtgärder tidigare än vad som i dag är fallet. Jag utgår från att det av den redogörelse jag lämnade för tillämpningen av LVU framgick att det i dag finns möjligheter enligt LVU att snabbt vidta åtgärder. Men det är möjligt, som jag också sade, att det kan finnas brister i själva regelsystemet och att det behöver ändras. Arbetet med detta pågår inom socialdepartementet.

När det gäller ungdomars behov av reaktioner tror jag vi alla är överens om att varje människa måste få en reaktion när man överträder de normer och regler som vi har i vårt samhälle. Jag utgår också från att Karin Ahrlands uppfattning är att det är inom ramen för socialtjänsten som den reaktionen skall lämnas. Jag är därför något förvånad över att frågorna fortfarande ställs till mig som justitieminister, eftersom detta är en fråga som hör hemma på socialdepartementet.

En fråga som Karin Ahrland särskilt tog upp och som också har utgångspunkt i rapporten från Stockholms kommun gäller föräldrarnas skadeståndsansvar. Föräldrarna har redan i dag ett skadeståndsansvar i det avseendet att de ansvarar för skadegörelse som deras barn utför i den utsträckning de kunnat förhindra den. Detta har naturligtvis att göra med vilken ålder barnet har. Ju äldre barnet är, desto större skadeståndsansvar

Prot. 1988/89:75
7 mars 1989

*Om ungdomsgängs-
brottsligheten*

har barnet självt, och ju mindre ansvar kan läggas på föräldrarna.

Jag kan lämna information om att det inom ramen för BRÅ:s verksamhet pågår ett arbete med att överväga ändringar av skadeståndslagstiftningen för att se om ändrade regler vad gäller föräldrars skadeståndsansvar skulle vara motiverade och ha en positiv effekt i den riktning vi är överens om. Jag vill i det sammanhanget ändå påpeka att jag är rädd för att den typen av sanktioner mot föräldrarna kan drabba de allra fattigaste värst. Det kan knappast leda till att den skadelidande, oavsett om det är en privatperson eller SL, får några pengar, men det är en tung belastning för en redan hårt drabbad familj. Jag tycker att det här är en fråga som måste övervägas, och arbete med detta pågår inom BRÅ.

Pär Granstedt tar upp frågan om polisens verksamhet. Jag lämnade ett svar som utgick från de åtgärder som regeringen har vidtagit. För ytterligare diskussioner i den frågan vill jag kanske ändå hänvisa till civilministern.

Låt mig förklara den del i mitt svar som Pär Granstedt inte förstod. Regeringen har givit rikspolisstyrelsen möjlighet att använda lönemedel för administrativa ändamål. För den oinvidde kan det låta egendomligt, men bakgrunden är den att polisens problem i dag är att man har vakanta tjänster. Man har alltså inte möjlighet att besätta dessa tjänster med poliser. Det är förklaringen till att regeringen har förordnat om en större intagning till polisskolorna. För att dessa pengar ändå skall komma polisen till nytta får de alltså användas för annan personal inom polisen som skall avlasta polismännen många av de administrativa göromål som i dag betungar vissa polistjänster. Därigenom skall polismännen få möjlighet att i större utsträckning ägna sig åt de egentliga polisarbetet, och det upplevs av polisen som en resursförstärkning.

De organisationer som har statligt stöd i det här arbetet, ungdomsorganisationer och andra, skall givetvis få fortsatt stöd.

Anf. 18 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag tror inte att vi behöver ägna en stor debatt åt frågan om vem som skall ha det största ansvaret. I den frågan är vi helt eniga om att det är socialtjänsten som skall ha det ansvaret när det gäller de unga människorna. Men jag tycker inte att Laila Freivalds behöver vara så förvånad över att man interpellar landets justitieminister som faktiskt också har ansvar för det här området. Det handlar, herr talman, om gärningar som är straffbelagda och som alla är uppräknade i brottsbalken. Då kan inte justitieministern låta bli att ha en egen åsikt om de här frågorna. Jag noterar att jag inte fick något svar på min fråga om det fanns några direktiv för den arbetsgrupp som arbetar under justitiedepartementet och socialdepartementet. Det tycks heller inte finnas något uppdrag åt den att komma med några nya förslag, och det kan jag bara beklaga.

När det gäller skadeståndsansvaret är det på det sättet att varken Laila Freivalds eller jag har någon absolut bestämd uppfattning om huruvida man skall införa ett sådant eller inte. Men frågan har väckts av en mycket ambitiös arbetsgrupp, och den är i varje fall så intressant att den är värd att studera närmare. Det är därför jag har nämnt den här i dag. Jag har nämligen hört

många människor säga att de tycker att detta vore ett sätt att påverka föräldrarna till de här barnen.

Laila Freivalds säger att sådana här sanktioner kan drabba de fattigaste värst. Det där är ju bara ett utkastat påstående. Det vet vi ingenting om, vad vi vet är att skadegörelse mycket ofta drabbar enskilda människor, både fattiga och rika.

Jag noterar att jag heller inte fick något svar på min fråga om justitieministern är beredd att avskaffa länsrätterna, vilka i dag tar upp de sociala målen till prövning. Jag skulle gärna vilja veta litet mer om detta.

Anf. 19 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag konstaterar att justitieministern började debatten med att något antyda att det redan varit väl många fråge- och interpellationsdebatter i det här ämnet. Hon har nu kommit till den punkten att hon uppmanar oss att ställa ytterligare frågor och interpellationer till andra statsråd för att få svar på de frågor som vi vill ha besked om.

Jag är efter många år i riksdagen medveten om den uppdelning som finns av arbetet inom regeringen, men jag undrar samtidigt om det inte skulle ligga ett värde i att det fanns så pass mycket samspel mellan regeringens ledamöter att det går att med *ett* statsråd i kammaren föra en sammanhängande debatt om ett sammanhängande problemområde.

Jag tycker att det på något sätt är rimligt att man skall kunna diskutera ungdomsbrottsligheten med justitieministern även om man kommer in på frågan om hur vi skall få tillräckligt många poliser för att åtgärda saken och på frågan om vad man skall göra med ungdomarna efter det att de har blivit gripna. Man skall inte behöva dela upp en sådan fråga på tre olika statsråd i tre olika debatter. Detta är en liten allmän reflexion över det sätt som sådana här frågor skall hanteras på.

När det gäller min fråga om polisens resurser förstod jag nog ungefär så mycket som justitieministern här förklarade. Jag kan fortfarande inte riktigt inse att det faktum, att man nu får använda pengar, som var avsedda för polistjänster, till att vidta administrativa åtgärder för att i någon mån lindra konsekvenserna av att man inte kan besätta polistjänsterna av justitieministern beskrivs som en kraftig förstärkning av polisens resurser. Jag tycker uppriktigt sagt att det är att ta i litet väl häftigt. Vad det är fråga om är naturligtvis att lindra konsekvenserna av att man har en alldeles orimlig situation när det gäller vakanser. Låt oss då vara anspråkslösa nog att kunna säga detta.

Jag tycker fortfarande att jag inte har fått något svar på min fråga om vad man skall göra för att de här ungdomarna inte snabbt skall komma tillbaka i sin livsverksamhet. Jag antar att avsikten är att jag skall låta mig nöja med det resonemang som förs om LVU och att man ser på de här frågorna på departementet. Men det här är en så pass allvarlig fråga att jag, precis som Karin Ahrlund, menar att det skulle vara högeligen befogat med någon typ av direktiv eller viljeyttring från regeringen.

Sedan fick jag höra att stödet till ungdomsorganisationerna fortsätter, och det är naturligtvis bra, men här krävs det förstärkta insatser om vi vill nå förstärkta resultat.

Anf. 20 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Först vill jag säga till Karin Ahrland att jag beklagar att jag inte svarade på frågan om vilket uppdrag arbetsgruppen har – det var inte med avsikt. Arbetsgruppen har givetvis ett uppdrag, och det är – såsom jag i och för sig sade i mitt svar – att studera hur socialtjänstens och rättsväsendets insatser när det gäller unga som har begått brott lämpligen bör samordnas. Vidare skall gruppen arbeta förutsättningslöst och till hösten 1989 presentera förslag till lämpliga lösningar.

När det gäller länsrätterna var Karin Ahrlands direkta fråga om jag har för avsikt att avskaffa dem. Som Karin Ahrland vet har justitiedepartementet nyligen remitterat en promemoria, som kallas en idéskiss, där det sker en total översyn av domstolsorganisationen. I den idéskissen finns också länsrätterna med, och i det skissartade förslag som skall vara ett underlag för en bred och förutsättningslös diskussion nämns möjligheten att länsrätterna skall försvinna.

Mot bakgrund av att vi har tagit detta initiativ till en bred och förutsättningslös diskussion om domstolarnas framtid är jag givetvis inte beredd att i dag ha någon bestämd uppfattning i frågan. Då skulle hela det arbete som har igångsatts med hjälp av denna idéskiss vara förfelat. Jag är beredd att lyssna på de svar och de diskussioner som kommer som en konsekvens av denna idéskiss, för att därefter ta ställning till vilka förändringar i domstolsväsendet som bör göras.

Till Pär Granstedt vill jag säga att jag tycker det borde vara ganska tydligt att regeringen också anser att det är värdefullt att *en* minister kan delta i en debatt kring ett övergripande ämne som ungdomsvåldet. Det är också skälet till att jag i dag har besvarat frågor som hör hemma inte bara på mitt departement utan även på två andra departement. Det har jag gjort tidigare också, och det ämnar jag fortsätta med.

Mitt påpekande gällde bara att Pär Granstedt, om han ansåg att det svar jag lämnade inte var till fyllest och han var ute efter mera ingående, detaljerade uppgifter kring polisarbetet, skulle ta upp en närmare diskussion med polisministern.

När det gäller att vidta åtgärder mot unga brottslingar får jag av Pär Granstedts inlägg nästan intrycket att det i dag icke sker några ingripanden, att ungdomar som tas för brottslighet omedelbart släpps ut på gatan igen och att inga åtgärder vidtas. Låt mig mot den bakgrunden bara nämna några siffror för 1987 vad gäller ungdomar mellan 15 och 18 år.

Totalt gjordes ingripanden mot närmare 15 000 ungdomar i detta land. Flertalet av dem – över 7 000 – dömdes att betala böter. För över 6 000 ungdomar blev det rättslig prövning i den meningen att åklagare var inblandad och tog ställning till åtalsunderlåtelse. Närmare 600 överlämnades genom dom till vård enligt socialtjänstlagen. 16 ungdomar dömdes till fängelse och 107 till skyddstillsyn, medan 190 fick villkorlig dom.

Systemet är inte perfekt. Det finns ett problem, och det är det problemet som vi arbetar med. Vad gäller lagstiftningsarbete har regeringen tagit initiativ i syfte att överväga om det behövs ändringar i rättssystemet för att göra det möjligt för de myndigheter – i första hand de sociala myndigheterna – som är involverade i och arbetar med detta problem att arbeta på ett effektivt sätt.

Anf. 21 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Nu börjar det i alla fall bli något bättre. Det var ju väl att denna arbetsgrupp har någon form av direktiv – det är någonting som det är väsentligt att få veta i svaret på en interpellation av den typ som jag har framställt. Jag vill bara göra det tillägget att jag inte tycker att gruppen skall behöva arbeta så länge som till hösten 1989, för vad göras skall är till stora delar allaredan gjort. Det går bra att läsa den utomordentliga rapporten från Stockholms stad, där man bör få ganska många goda idéer.

När det gäller länsrätterna vet jag också att det är fråga om en idéskiss – jag har studerat den många gånger. Jag tycker i och för sig att det är väl så förståndigt att sätta i gång med en bred och förutsättningslös diskussion, som justitieministern sade. Jag kan bara med glädje notera att justitieministern tydligen inte helt står bakom förslaget i denna förutsättningslösa promemoria om att avskaffa länsrätterna.

Den debatt som har uppstått handlar också mycket om rätten att överklaga skattemål. Det kan jag förstå. Men jag vill påpeka att det är väl så viktigt att komma ihåg att socialtjänstärenden inte skall gå till de allmänna domstolarna och att det är just av den anledningen det finns länsrätter, som vi bör slå vakt om, för att inte alla dessa ungdomar, som man skall ingripa mot med socialtjänstlagen, skall hamna inför allmän domstol så snabbt.

Anf. 22 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! När det först gäller polisresurserna sätter jag naturligtvis värde på att justitieministern är beredd att diskutera frågan. Men jag konstaterar ändå att jag inte har fått något egentligt besked om vilka möjligheter regeringen bedömer att det finns att se till att de polisiära resurserna i Stockholm inför den kommande sommaren i varje fall inte är sämre än förra sommaren. Det är naturligtvis tacknämligt att de medel kan användas som blir över när det inte är möjligt att rekrytera poliser för att åtminstone lasta av polisen en del administrativa uppgifter.

Det löser ändå inte det kärnproblem som jag tar upp i min interpellation, nämligen att det bara finns en eller annan enstaka polisman som kan ägna sig åt den viktiga uppgiften att få kontakter i ungdomsgången och försöka hitta de ungdomar som måste tas om hand särskilt för att nya våldsvågor skall kunna förhindras. Detta kommer inte att fungera om det inte går att få flera poliser till Stockholm ganska snabbt. Vad regeringen skulle kunna tänkas göra för att åstadkomma detta är jag fortfarande totalt okunnig om efter denna debatt, och det är synd.

När det sedan gäller påföljder för eller omhändertagande av ungdomar är det självfallet många som blir gripna, men det problem som har påpekats för polisen är att man ofta inte kan göra mycket annat än att förhöra dem litet och sedan skjutsa hem dem. Den sifferserie som justitieministern läste upp illustrerade just detta, om jag uppfattade den rätt i hastigheten. Det gjordes förfärligt många ingripanden, men det var förhållandevis få som blev föremål för vårdinsatser av något slag.

I många fall vidtas det inte några egentliga åtgärder. I en hel del mycket allvarliga fall försöker man vidta åtgärder, men då visar det sig att det inte finns några institutioner som förmår att ta hand om dessa ungdomar, de s.k.

Prot. 1988/89:75
7 mars 1989

*Meddelande om
interpellationssvar*

*Om transplantation av
vävnader*

värstingarna, som ganska snabbt gör sig omöjliga i de miljöer där de placeras.

Slutbilden är trots allt en betydande handfallenhet. Man kan gripa ungdomar i akuta situationer, men man kan inte ge dem en vård och ett omhändertagande som gör att de dels kan hållas skilda från de miljöer som de bör vara borta från, dels kan påbörja en väg bort från våld och kriminalitet.

Anf. 23 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag vill bara säga till Pär Granstedt att jag reagerar mot den bild som han målar upp av ungdomar som inte får någon hjälp eller något stöd och som inte blir omhändertagna, mot bakgrund av att jag vet i vilken omfattning sociala myndigheter ambitiöst arbetar med ungdomar som har problem. Likafullt finns det ungdomar som man inte har klarat av, och ingen känner bättre till problemen i samband med detta än de sociala myndigheterna. Det är också de som kan hitta lösningarna för att utveckla sina metoder och erbjuda ytterligare alternativ till att omhänderta ungdomar som är så svåra att de metoder som har använts tidigare inte har räckt till.

Vad regeringen i det sammanhanget kan göra är att se över regelsystemet och undersöka om det finns något ytterligare som kan göras där. Men jag tror att vi alla är överens om att det egentligen inte är här bristen finns, utan det är fråga om att utveckla de metoder som de sociala myndigheterna måste tillgripa.

I ytterligare ett avseende kan regeringen göra någonting. Den åtgärden har vidtagits. Det är att se över statsbidragssystemet för de s.k. § 12-hemmen. Det är de som får ta hand om de särskilt svåra ungdomarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Meddelande om svar på interpellation 1988/89:112

Anf. 24 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag vill meddela att jag inte inom den föreskrivna tiden kommer att kunna besvara Sten Anderssons i Malmö interpellation om likhet inför lagen. Anledningen är att Sten Andersson är förhindrad att ta emot svaret vid det planerade tillfället. Jag har kommit överens med Sten Andersson om att interpellationen skall besvaras fredagen den 10 mars.

8 § Svar på interpellation 1988/89:115 om transplantation av vävnader

Anf. 25 Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Carl Frick har frågat mig om jag vill verka för att transplantationer inte företas utan donatorers uttryckliga medgivanden.

Carl Frick hänvisar till att det i massmedier förekommit uppgifter om att benmärg tas från utvecklingsstörda utan att de gett eller kunnat ge sitt medgivande.

Enligt transplantationslagen (1975:190) kan organ och annat biologiskt

material under vissa förutsättningar tas från en levande eller avliden person för behandling av sjukdom eller kroppsskada hos en annan person. Jag begränsar mitt svar till transplantationsingrepp på levande donatorer.

På levande givare får ingrepp göras om givaren skriftligen har samtyckt till det. För den som inte fyllt 18 år eller som på grund av psykisk sjukdom, hämmad förståndsutveckling eller psykisk abnormitet av annat slag saknar förmåga att lämna skriftligt samtycke gäller en särskild ordning. I dessa fall får ingrepp göras bara om medicinska skäl påkallar att biologiskt material tas för transplantation. Det fordras då tillstånd från socialstyrelsen för att göra ingreppet. Innan socialstyrelsen fattar sitt beslut skall vårdnadshavare beträffande den som är underårig och god man eller förvaltare beträffande den som lider av psykisk abnormitet ges tillfälle att yttra sig. Slutligen heter det i transplantationslagen att ingrepp inte får företas mot givarens vilja.

Socialstyrelsen ger tillstånd till mellan 20 och 30 ingrepp av det här slaget varje år. I så gott som samtliga fall gäller det barn som donerar frisk benmärg till ett syskon som har drabbats av leukemi. Därvid har alltså föräldrar medgett att benmärg tas från ett av deras barn för att ges till ett svårt sjukt syskon. I ett enda fall sedan lagen trädde i kraft år 1976 har tillståndet avsett en utvecklingsstörd, i det fallet en vuxen. Även då gällde det donation till ett syskon som fått leukemi, varvid medgivande inhämtades från en god man.

Transplantationsutredningen (S 1987:02) gör för närvarande en översyn av transplantationslagen. I uppdraget ingår att överväga hur samtycke till donation av organ skall lämnas när donatorn är minderårig eller annars inte har full rättslig handlingsförmåga. Jag har erfarit att transplantationsutredningen kommer att lämna ett delbetänkande under år 1989 som bl.a. tar upp reglerna för samtycke. Jag finner därför ingen anledning att nu vidta någon åtgärd.

Anf. 26 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Jag får tacka socialministern så mycket för svaret. Det är ett svar som inte lugnar mig i särskilt stor utsträckning.

Det är intressant att titta på delar av det här svaret. Ett stycke börjar: "På levande givare får ingrepp göras om givaren skriftligen har samtyckt till det." Sedan kommer ett långt avsnitt om alla undantag, varefter stycket avslutas med: "Slutligen heter det i transplantationslagen att ingrepp inte får företas mot givarens vilja."

Men uppenbarligen tar man vävnader från människor som inte kan uttrycka sin vilja, och det tycker jag är mycket oroväckande. Vi är på väg in i ett utpräglat nyttosamhälle, där det börjar bli så att vi alla skall kunna vara nyttiga i nästan alla skeden av vårt liv. Vi har läst om hur aborterade foster kan användas dels till hudkrämer, dels till mediciner av olika slag. Vi har nu fått del av det faktum att också utvecklingsstörda skall kunna vara nyttiga genom att det blir möjligt att ta vävnader från dem utan deras medgivande. Organtransplantationer utförs också utan donatorers uttryckliga medgivande.

Från strängt etiska och moraliska aspekter kan det inte vara rimligt att vävnader tas från någon utan hans eller hennes medgivande. När det gäller utvecklingsstörda, som – vilket det heter – inte har full rättslig handlingsför-

Prot. 1988/89:75
7 mars 1989

*Om transplantation av
vävnader*

måga, blir det utomordentligt stötande att man gör på det här sättet.

Socialministern tar ganska lätt på frågan och hänvisar till en pågående utredning. Jag hade faktiskt önskat att socialministern skulle ha tagit bestämt avstånd från hanteringen och sagt att så här får det absolut inte gå till. Vi måste någonstans sätta upp gränser för denna nyttoprincip och inse att inga medborgare skall få försättas i sådana här situationer eller behöva utsättas för sådana här frågor, annars åsidosätter vi faktiskt i hög grad människovärdet. Sker inte denna gränsdragning är vi på väg in i en otäck utveckling, som jag personligen är bestämt emot. Vi har sett hur sådana frågor har behandlats under andra skeden i Europa, då det har funnits diktaturer. Vi ser också de möjligheter som modern genteknik leder till, att forskare kan manipulera med livet på ett sätt som i längden är ganska otäckt. Därför tycker jag att det hade varit klädsamt om socialministern hade tagit lite mer allvarligt på frågan.

Jag tycker att den här frågan är fruktansvärt svår och tung. Men man måste hela tiden utgå från människors egen fria vilja och inte förutsätta att människor går med på nästan vad som helst. Om ett människoliv måste räddas genom transplantation, måste man finna sig i att fråga människor som kan säga ja eller nej innan organ eller vävnader tas.

Anf. 27 Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Naturligtvis tar varken socialministern eller regeringen som helhet lätt på de här frågorna. Det är därför transplantationsutredningen har tillsatts. Den skall göra en genomlysning av hela det här, som Carl Frick och jag tydligen är överens om, ganska svåra problemet och ta fram förslag till vilka regler som i framtiden skall gälla när det är fråga om att genomföra transplantationer. Det är alltså inte någon som tar lätt på detta.

Eftersom vi har denna utredning i arbete är det naturligtvis också den som skall diskutera den, jämfört med själva interpellationen, mycket vidare frågeställning som Carl Frick nu tar upp i sitt anförande, nämligen de relativt få fall där benmärg tas från ett syskon för att lindra lidande hos ett annat syskon. I de fallen finns det, enligt min mening, en ganska betryggande procedur för att inte några övergrepp skall kunna ske. Det är klart att även den regeln skall diskuteras. Därför är ett av de uppdrag som transplantationsutredningen har att se över just den paragraf som ger stöd för det nuvarande förfaringsättet. Jag tror inte att man skall överdriva konsekvenserna av detta. Enligt de uppgifter som jag har till förfogande har det genomförts ca 20 000 benmärgstransplantationer på barn och vuxna, men hittills har inga komplikationer för donatorn rapporterats enligt det material som finns. Det gör, tycker jag, att det inte låter som om det just på det här området skulle vara så stor fara. Dessutom menar jag som lekman, och det är vi båda i det här fallet, att det måste vara skillnad mellan att använda organ som återbildas och att använda organ som inte återbildas. Här är det fråga om organ som återbildas.

Anf. 28 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Frågan är mycket svår. Jag tycker att den grundläggande principen måste vara frivilligheten, att man av fri vilja avstår från sina

vävnader. Även om det rör sig om ett relativt fåtal fall varje år – 20–30 fall sägs det i interpellationssvaret – så spelar det ingen roll; ett enda fall är i grunden ett för mycket, eftersom man därmed har stadfäst en princip där man bryter mot människans fria vilja. Man frågar inte ens vederbörande om han eller hon vill gå med på detta. Ännu allvarligare är det enligt min mening att man gör sådana ingrepp på utvecklingsstörda, som inte har en chans att över huvud taget uttrycka sin vilja, och att ingrepp i sådana fall skall ske efter ett administrativt förfarande. Jag tycker att det är dåligt av samhället att använda sig av sådana metoder. Självfallet skall man göra allt för att rädda liv, men det måste naturligtvis ske under former som är långsiktigt etiskt och moraliskt försvarbara. Därför hade det varit bra om socialministern hade sagt att man, in till dess att transplantationsutredningen framlagt sitt betänkande och sina förslag och det har behandlats, får finna sig i att dessa transplantationer utförs från människor som kan uttrycka sin vilja och att man inte fortsätter med en metod som etiskt sett är utomordentligt diskutabel.

Jag tror att det är viktigt att vi i det svenska samhället på allvar diskuterar djupt etiska frågor och inte ser allting ur ren nyttyosynpunkt. Det ligger en svår problematik i detta, och det är en farlig utveckling att alltid se allting ur nyttyosynpunkt och penningsynpunkt. Det finns faktiskt frågor och områden som går långt därutöver. Detta är ett sådant område, och jag tycker att man här skall inta en ytterligt restriktiv hållning. Tack för ordet!

Anf. 29 Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Vi är överens om att man skall ha en restriktiv hållning, men för att inte inlägg av det slag som Carl Frick gör här i debatten och även en del artiklar som har varit publicerade i tidningarna skall skapa en omotiverad oro bör det påpekas att det som Carl Frick talar om här skett i ett enda fall sedan lagen tillkom år 1975. Det tycker jag inte kan bilda grund för att påstå att nyttyosynpunkterna här drivs på ett olyckligt sätt. Om man sedan går vidare och säger att sådana här ingrepp inte får ske i något fall och att detta har skett efter beslut på rent administrativ väg, ligger det ju i nästa steg en ganska allvarlig kritik mot de föräldrar som har medgivit sådana här benmärgsöverföringar mellan syskon. Den aspekten tycker jag att Carl Frick också skall väga in i sin diskussion.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1988/89:97 till finansutskottet

1988/89:98 och 99 till skatteutskottet

1988/89:106 till arbetsmarknadsutskottet

1988/89:107 till skatteutskottet

1988/89:108 till justitieutskottet

1988/89:110 till försvarsutskottet

Prot. 1988/89:75
7 mars 1989

*Meddelande om
interpellationer*

10 § Föredrogs och hänvisades
Förslag
1988/89:18 till finansutskottet
Redogörelse
1988/89:21 till utbildningsutskottet

11 § Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 1988/89:KU19–KU21 och KU23
Finansutskottets betänkanden 1988/89:FiU20 och FiU21
Justitieutskottets betänkande 1988/89:JuU8
Försvarsutskottets betänkande 1988/89:FöU11
Kulturutskottets betänkanden 1988/89:KrU10 och KrU11
Näringsutskottets betänkanden 1988/89:NU11 och NU12
Arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1988/89:AU9, AU10, AU14 och AU15
Bostadsutskottets betänkanden 1988/89:BoU4–BoU6

12 § Anmälades och bordlades
Propositionerna
1988/89:96 om legitimation för vissa kiropraktorer, m.m.
1988/89:104 om höjning av grundfonden för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa
1988/89:109 om ny inriktning av arbetsmarknadspolitiska åtgärder för unga
1988/89:111 om utlandssvenskarnas avgifter vid sjukvård i Sverige, m.m.

13 § Anmälades och bordlades
Förslag
1988/89:22 Riksdagens förvaltningskontors förslag om ändring av vissa
arvoden m.m.

14 § Anmälades och bordlades
Motion
med anledning av prop. 1988/89:84 om ändrad beslutsordning för hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd
1988/89:So11 av Anita Stenberg (mp)

15 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 28 februari

Dyrast och sämst. På tio år har de svenska matpriserna ökat med 140 %. Denna nyhet kunde man läsa i Aftonbladet den 20 februari 1989.

Jordbrukspolitik och livsmedelsfrågor intresserar en allt bredare allmänhet. Ett ökat miljömedvetande har starkt bidragit till detta, men också egna upplevelser av att maten faktiskt blivit sämre. Kycklingen smakar fisk, köttet är segt och smaklöst, potatis och andra grönsaker har sämre hållbarhet än förr.

Att råvarorna försämras beror till viss del på hur odlingen och djurhållningen går till. Höga gödselgivor och snabbväxande sorter ger mat men sämre smak. På liknande sätt förhåller det sig med kött och fläsk. Stordrift och stress i djurstallarna påverkar köttet och fläsket – djurens stresshormoner gör köttet segt och torrt.

Livsmedelsindustrin ger sitt bidrag till en försämrad kvalitet genom billiga råvaror, koncentration av förädlingen, tillsatser, långa transporter, osv.

För den enskilde konsumenten är prisfrågan viktig, eftersom löneutvecklingen varit långsammare än matprisutvecklingen. En allt större del av inkomsten äter vi upp. Samtidigt står det klart att bondens del av totalpriset är oförtjänt liten. Av falukorvens kilopris på 58 kr. får bonden bara 8:70 kr. Resten tar mellanhänderna. Av matbrödets kilopris på 21:80 kr. går 1:96 kr. i bondens ficka. (Enligt SOU 1987:44.)

Både producent och konsument drabbas ekonomiskt av det nuvarande regelsystemet.

Under senare tid har frågan om en ny svensk jordbrukspolitik diskuterats. I den ifrågasätts om den nuvarande politiken nått sina högt ställda mål. Det hävdas dessutom att en avreglering av jordbruket på ett bättre sätt skulle leda till att målen nås.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga jordbruksministern följande:

Vem tar egentligen hem vinsten av de allt dyrare livsmedlen?

Hur kan kvaliteten på livsmedlen förbättras samtidigt som kostnaden blir rimlig?

Hur har målen för den svenska jordbrukspolitikens uppfyllts?

den 1 mars

1988/89:149 av *Britta Bjelle* (fp) till civilministern om kollektiva hemförsäkringar:

I dag omfattas ca 500 000 gruppmedlemmar av kollektiva hemförsäkringar och marknaden växer snabbt. Försäkringsinspektionen beräknar att inom en nära framtid kommer hälften av det totala beståndet i hemförsäkringar att utgöras av gruppförsäkringar. För Folksam är förmodligen redan i dag hälften av deras bestånd av hemförsäkringar kollektiva. Försäkringsformen har nu funnits ett antal år. Vi kan börja skönja de negativa effekter som en sådan försäkring har för den enskilde konsumenten samt för en sund utveckling av försäkringsväsendet.

Skälighetsprincipen infördes såvitt gäller sakförsäkring 1950 i försäkringsrörelselagen. Enligt denna skall premiesättningen vara skäligt avvägd med hänsyn till den risk försäkringen är avsedd att täcka, nödvändiga driftskostnader m.m.

Vid individuell sakförsäkring tillämpas en relativt långt driven premiedifferentiering. När det gäller Folksams kollektiva hemförsäkring föreligger en ytterst begränsad avgiftsskillnad mellan storstad och landsbygd och ingen avgiftsskillnad mellan stora och små hushåll eller mellan den som har ett bohag av högt värde och den vilkens bohag har ett ringa värde. Hemförsäkringspremien för individuell försäkring har en spännvidd som enbart i Stockholmsområdet varierar i intervallet 1:7 medan spännvidden totalt i den kollektiva hemförsäkringen är 1:1,5. Med en sådan utveckling kan man knappast påstå att olika riskgrupper i rimlig omfattning bär sina kostnader.

Marknadsföringslagen omfattar förbud mot negativa avtalsbindningar, vilket innebär att näringsidkare inte får använda denna metod vid försäljning av varor eller tjänster till konsumenter. Försäkringsbolaget Folksam i förening med LO använder sig av en försäljningsmetod med reservationsrätt som i sin anda strider mot marknadsföringslagen.

Det strider mot hela idén i den svenska konsumentlagstiftningen att en konsument dels inte ges tydlig information om hur mycket han betalar för en tjänst, dels inte får full återbetalning av kostnaden om han väljer att avstå från erbjudandet.

Intressegemenskapen mellan Folksam och LO kan medföra att medlemmarna i praktiskt taget samtliga LO-förbund i framtiden kommer att bli anslutna till Folksams kollektiva hemförsäkring. Detta förhållande skulle ge Folksam något av en monopolställning inom den stora del av hemförsäkringssektorn som utgörs av LO-medlemmarna.

Kollektiva hemförsäkringar medför också att hushåll blir dubbelförsäkrade. I dag lär det finnas mellan 45 000 och 65 000 hushåll med dubbelförsäkring. I de fall flera medlemmar i ett hushåll genom sina anställningar omfattas av kollektiva hemförsäkringar med reservationsrätt finns stor risk för att dubbelförsäkring uppstår.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga statsrådet:

1. Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att såväl individuellt som kollektivt tecknade hemförsäkringar på lika villkor skall omfattas av skälighetsprincipen?
2. Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att såväl marknadsföringslagen som konsumentförsäkringslagen skall gälla också för kollektivt tecknade försäkringar?
3. Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att förhindra att dubbelförsäkring uppstår?

den 2 mars

1988/89:150 av Roy Ottosson (mp) till statsrådet Maj-Lis Löw om flyktingpolitiken:

Väntande flyktingar i Sverige fick en nyårspresent av regeringen; de som kom hit före 1988, och som ännu inte hade fått sitt ärende avgjort före 1988 års utgång, får stanna. Detta naturligtvis förutsatt att de inte är brottslingar.

Motivet angavs vara att man nu skulle snabba upp handläggningen avsevärt, och gamla liggande ärenden måste avföras från dagordningen.

Fr.o.m. nu skall ingen behöva vänta mer än sex månader för att få besked om de får stanna eller inte.

Detta kan vid en första anblick förefalla vara bra. Men verkligheten bakom flyktingproblematiken är fortfarande långt ifrån bra.

För det första är det många flyktingar som fick besked om utvisning först efter den 1 januari 1989, trots att de anlände till Sverige före den 1 januari 1988. Denna grupp bör enligt min mening få stanna kvar – det kan inte vara rimligt med en "idiotgräns"!

För det andra kan man fråga sig varför den som anlände till vårt land på nyårsafon skall få en bättre behandling än den som anlände på nyårsdagen.

Men det finns en mer grundläggande fråga vi bör ställa oss i sammanhanget. Den prövning de asylsökande utsätts för går i allt väsentligt ut på att den svagare parten, dvs. den asylsökande tvingas bevisa att denne verkligen är en politisk flykting. Och då duger det inte med en aldrig så sanningsenlig berättelse.

Vi har tyvärr tvingats uppleva hur många avslag från invandrarverket efter överklagan och lång kamp upphävts av regeringen. Enligt de uppgifter jag har fått ta del av upphävs huvuddelen av de avslag som invandrarverket har gett när ärendet överklagats. Då måste det vara ett allvarligt fel i bedömningarna!

Vi tvingas nu än en gång uppleva hur ytterligare flyktingfamiljer går under jorden efter att ha fått avslag. Och ärendet överklagas. Och den här gången är det i flera fall sådana som fick sitt besked efter den 1 januari 1989, trots att de kom hit före den 1 januari 1988.

Var är humaniteten i allt detta? Är det verkligen rimligt att den svagare parten skall tvingas till strikt bevisning? Borde vi inte i stället välkomna och hjälpa de flyende?

Faktum är att många svenskar har engagerat sig för flyktingar som har kommit de senaste åren. Man har hjälpt dem till rätta, bildat stödgrupper osv. Men tiden går, beskedet dröjer, sysslöshet och väntan gnager, och så kommer ett avslag. Detta verkar nedbrytande, inte bara på flyktingarna själva utan också på alla som engagerat sig för dem.

Och nästa gång någon kommer som behöver vår hjälp, orkar vi ställa upp igen då?

Svensk flyktingpolitik är i förändring, men det får inte ursäktas vad som nu sker.

Med anledning av detta vill jag ställa följande frågor till invandrarministern:

- Är regeringen beredd att låta även de asylsökande som fick avslagsbesked efter den 1 januari 1989, och som hade anlant till Sverige före den 1 januari 1988, och som i övrigt inte begått något brottsligt, få uppehållstillstånd i Sverige?
- Är regeringen beredd att ompröva sin nuvarande hållning, att det skall vara den svagare parten, dvs. flyktingen, som skall bevisa sitt flyktingskap?

Prot. 1988/89:75
7 mars 1989

*Meddelande om
interpellationer*

1988/89:151 av *Bo Lundgren (m)* till miljö- och energiministern om tillämpningen av miljöskyddslagen:

Den 31 oktober 1988 lämnade länsstyrelsen i Kristianstads län Citeco AB tillstånd att tillverka polyesterprodukter på fastigheten Mölletofta 1:11 i Klippans kommun. Beslutet gällde en provotid på två år under förutsättning att vissa villkor uppfylldes. I ett yttrande till länsstyrelsen den 7 oktober hade naturvårdsverket tillstyrkt lokaliseringen under förutsättning att sådana villkor som sedan beslöts av länsstyrelsen uppställdes.

Regeringen beslöt den 23 februari innevarande år bifalla besvär över länsstyrelsens beslut. Som underlag för regeringens beslut fanns yttrande av bl.a. Institutet för miljömedicin vid Karolinska institutet och naturvårdsverket. Institutet för miljömedicin anförde avslutningsvis i sitt yttrande:

"Utgående från detta finner IMM, det inte finns något att anföra ur medicinsk-hygienisk synvinkel mot de styrenutsläpp som beräknats uppkomma från fabriken."

Naturvårdsverket tillstyrkte (med ändring av sitt tidigare ställningstagande) besvären med anledning av att Klippans kommun upprättat en detaljplan för bostadsbebyggelse 60 meter söder om den aktuella fabriken. Verket säger bl.a. "att tillstånd till verksamheten inte bör lämnas förrän planändring genomförts". Det innebär dock att man menar att om så sker kan tillstånd lämnas!

Det är uppenbart att regeringens ställningstagande grundats på en egen praxisändring och inte på vad som anförts i bl.a. de ovan refererade yttrandena. I så fall hade ett naturligt beslut varit att avstyrka besvären under förutsättning att kommunen var beredd att ändra den aktuella planen.

Handläggningen av detta ärende reser vissa principiella frågeställningar. Det är självklart att tillstånd enligt miljöskyddslagen att bedriva viss verksamhet skall ges efter noggrann prövning. Det bör vara lika klart att denna prövning blir saklig och att hänsyn till rättssäkerheten för de berörda tas. I det fall regeringen ändrar praxis sedan ett tillstånd ursprungligen givits, bör normalt tidigare praxis gälla vid den vidare behandlingen av ärendet.

Avvikelser från denna princip måste kunna göras då nya rön eller ny information i sakfrågan leder till ett förändrat kunskapsläge. Så är emellertid inte fallet i detta ärende.

Jag vill mot denna bakgrund fråga statsrådet Dahl:

Är regeringen vid tillämpning av miljöskyddslagen i fortsättningen beredd ta vederbörlig hänsyn till rättssäkerheten?

Är regeringen beredd att vid prövning av besvär över beslut om tillstånd enligt miljöskyddslagen normalt utgå från den praxis som var känd vid det ursprungliga beslutstillfället?

1988/89:152 av *Jerry Martinger* (m) till kommunikationsministern om transportstödet till Gotlandstrafiken:

*Meddelande om
interpellationer*

Det är nu drygt två år sedan regeringen under uppmärksammade former fattade beslut om att anlita rederiet Nordström & Thulin AB för att utföra trafiken mellan Gotland och fastlandet. Rederi AB Gotland, som under längre tid än 100 år utfört trafiken, fick därmed avveckla sin huvudsakliga verksamhet.

Mot bakgrund av de omfattande negativa konsekvenserna som rederibytet kunde beräknas medföra, inte minst för den gotländska arbetsmarknaden, var detta beslut antagligen inte lätt att fatta. Regeringen bör därför ha haft synnerligen starka skäl för sitt ställningstagande. Eftersom avtalet mellan Nordström & Thulin AB och staten är hemligstämplat är det svårt för utomstående att bilda sig en uppfattning om dessa skäl.

Men med hänvisning till den interpellationsdebatt om Gotlandstrafiken som ägde rum i riksdagen den 2 februari 1987 och till att trafiken nu bedrivits drygt ett år i det nya rederiets regi vill jag ställa följande frågor till kommunikationsministern.

1. I interpellationsdebatten den 2 februari 1987, då regeringen ännu inte hade godkänt avtalet med Nordström & Thulin AB, angav kommunikationsministern bl.a. följande utgångspunkter för det nya avtalet:

”– En bra och effektiv trafikförsörjning till en rimlig samhällsekonomisk kostnad.

– Ett avtal som ger den som driver trafiken incitament att utveckla och förbättra trafiken samtidigt som samhällets kostnader skall vara kontrollerbara.

– Möjligheter till, förutom ett statsunderstött basutbud året om, ett kompletterande trafikutbud under högsäsong.”

Anser kommunikationsministern att detta uppfyllts?

2. Samma dag som regeringen godkände det nya avtalet, den 19 februari 1987, gjorde kommunikationsdepartementet i ett pressmeddelande bl.a. följande uttalande: ”Det går inte nu att förutse vilka konsekvenser bytet av rederi kan få för sysselsättningen på Gotland. Regeringen kommer därför genom en särskild grupp bestående av statssekreterarna i berörda departement att noga följa utvecklingen och på så sätt ha en beredskap för eventuella åtgärder.”

Kan kommunikationsministern redogöra för denna arbetsgrupps iakttagelser och slutsatser och för vilka åtgärder som eventuellt har vidtagits med anledning av arbetsgruppens utredning?

3. Vid olika tillfällen har från såväl statligt håll som från Nordström & Thulin AB uttalats att den nya ordningen i Gotlandstrafiken skall medföra en servicenivåhöjning, bl.a. innebärande passagerarvänligare tidtabeller och ett kompletterande trafikutbud under högsäsong.

På vilket sätt har den utlovade servicenivåhöjningen nu kommit till uttryck?

4. De påstådda ökade möjligheterna för staten att påverka tonnagesammansättningen i koncessionstrafiken till och från Gotland angavs som ett viktigt argument för bytet av rederi.
- Anser kommunikationsministern att staten fått denna möjlighet att påverka, och är kommunikationsministern nöjd med den nuvarande tonnagesammansättningen?
5. Av allt att döma hade de ekonomiska frågorna ett avgörande inflytande vid beslutet om rederibytet. Anslaget till färjetrafiken har av regeringen beräknats till 30 milj. kr. för budgetåret 1988/89 och till 31 milj. kr. för budgetåret 1989/90. Låt mig mot denna bakgrund ställa följande frågor:
- Hur mycket transportstöd har totalt utbetalats till Nordström & Thulin AB fram till i dag?
 - Hur stor del av detta stöd avser kalenderåret 1988?
 - Finns det, förutom kostnader för fartygsinvesteringar, kostnader i trafiken hänförliga till det kostnadsansvar som åvilar staten under år 1988 som har aktiverats? Om så är fallet, vilken omfattning har dessa kostnader och hur är de fördelade på kostnadsslag? Om sådana aktiveringar gjorts – är de i så fall i överensstämmelse med avtalet?
 - Ingår kostnaderna för den tillfälliga godsfärjan Forrest Link, som hyrdes in för att klara bl.a. transport av det farliga godset under sommaren 1988, i transportstödet för detta år? Hur kommer det farliga godset att fraktas under sommaren 1989?
 - Bedömer kommunikationsministern det som sannolikt att transportstödet till färjetrafiken mellan Gotland och fastlandet kommer att ligga kring de av riksdagen angivna 30 milj. kr. per år under den tioårsperiod som koncessionsavtalet gäller?

den 7 mars

1988/89:153 av *Ann-Cathrine Haglund* (m) till statsrådet Göran Persson om skolpolitiken:

Under debatten om skolans styrning och utveckling den 8 februari sade statsrådet Göran Persson: "Den inriktning på kunskaper och färdigheter som moderaterna numera gör sig till tals för när det gäller skolan är för snäv. Det är inte bara kunskaper och färdigheter som skolan skall bibringa eleven, det är också en fråga om social fostran, en medborgarfostran. Det är i det perspektivet vi måste se skolan."

När skolministern talar om en snäv kunskapssyn gör han sig skyldig till just det slags normgivning som leder till vilsenhet och till att allt skall anses vara lika viktigt.

Det är självklart att skolan skall fostra. Det slås fast i läroplanen. Samtidigt är det så att alla målbeskrivningar i praktiken visat sig vara så mångtydiga att det är nödvändigt att slå fast att skolans huvuduppgift är att ge kunskaper och färdigheter.

Kunskaper och färdigheter står inte i motsats till fostran. Det är när undervisningen fungerar väl, när övning och inläring äger rum som fostran också sker. Att det är ordning och ett bra arbetsklimat i klassrummet är en

förutsättning för att eleverna skall få kunskaper och färdigheter. Att kalla detta för en snäv kunskapssyn leder till en uppluckring av kunskapsbegreppet som är direkt skadlig – skadlig för att den ger lärarna otydliga signaler och skadlig för att eleverna inte får de kunskaper och färdigheter som de har rätt att få.

Till kunskap finns inga genvägar. Att lära sig något kräver arbete och i många fall uthållighet. Att inte säga detta rent ut är att lura eleverna. Att slå fast att skolans huvuduppgift är att ge kunskaper och färdigheter innebär således att slå fast att skolan skall fostra. Annars fungerar inte inläringen.

Det finns också skäl att betona hemmens ansvar för barnens fostran. Skolans uppgifter är, att i samarbete med hemmen, *stödja* eleverna i deras utveckling. På politikerna vilar ansvaret att se till att förutsättningar skapas för att skolan skall lösa sin huvuduppgift – att ge alla elever goda kunskaper och färdigheter. Det gör man inte med det slags uttalande som skolministern gjort. Det gör man bäst genom att vara ärlig och säga som det är:

Goda kunskaper och färdigheter är viktiga för både den enskildes och samhällets utveckling,

att förvärva kunskaper och färdigheter kräver arbete,

att sätta kunskapsmålet i centrum är att allsidigt främja den enskildes utveckling.

Är statsrådet beredd att vidta sådana åtgärder att den av mig redovisade synen på kunskaper och fostran kan få genomslag i skolarbetet?

16 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställts

den 24 februari

1988/89:482 av *Ingrid Hasselström Nyvall* (fp) till jordbruksministern om aluminiumhalten i dricksvatten:

Det beräknas att ca 100 000 människor i Sverige lider av demenssjukdomar. Alzheimers sjukdom är den vanligaste. Den drabbar även yngre människor, och antalet insjuknade ökar för varje år.

Höga aluminiumhalter i vattnet anses kunna vara en av orsakerna till Alzheimers sjukdom. Detta har framkommit i olika undersökningar och nu senast i en engelsk studie, som anser att risken för sjukdomen ökar med 50 % i områden med höga aluminiumhalter i dricksvattnet.

Det är kommunernas ansvar att kontrollera att gällande gränsvärden för aluminium liksom för andra ämnen inte överskrids.

För att bättre klarlägga om aluminium är en hälsorisk och om gränsvärdet skall ändras vill livsmedelsverket genomföra en svensk studie liknande den engelska. En sådan studie borde omfatta hela landet.

Kommer statsrådet att ta initiativ till att en studie av aluminiumhalten i dricksvatten och förekomsten av Alzheimers sjukdom kommer till stånd?

Meddelande om frågor

Starka krafter inom socialdemokratien syns alltid vara beredda att offra de sista orörda Norrlandsälvarna. Senast har LO signerat krav på utbyggnad. Man tycks helt sakna insikt om att kraftutbyggnad innebär svåra och oåterkalleliga skador på miljön.

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidta för att stärka skyddet för de fyra huvudälvarna och därmed bevarandet av oersättliga naturvärden?

1988/89:484 av *Ingrid Hasselström Nyvall* (fp) till miljö- och energiministern om villkoren för tillstånd till stenbrytning:

På Öland har brytning av framför allt kalksten förekommit sedan urminnes tider. Det har varit en näring för dem som bor på ön och utgjort ett eftertraktat byggmaterial både i Sverige och utomlands.

Många upplever dock i dag att brytning sker på områden med stora naturvärden. Ett sådant exempel är brytningen vid Horns udde på nordvästra delen av ön. En känslig kuststräcka blir här helt deformerad och oersättliga naturvärden går till spillo.

Länsstyrelsens tillstånd överklagades till regeringen, som dock av formella skäl inte tog upp ärendet. Tillstånd till brytning finns nu fram till den 1 juli 1992. Även om det nu kan vara svårt att få fram en ändring av givna beslut vill jag inför framtiden fråga statsrådet:

Är statsrådet beredd att medverka till att den pågående översynen av naturvårdslagen ges en sådan utformning att stenbrytning som den som nu förekommer t.ex. vid Horns udde inte blir tillåten?

1988/89:485 av *Lola Björkquist* (fp) till utrikesministern om kurdernas mänskliga rättigheter:

Just nu pågår diskussioner i Genève i kommissionen för de mänskliga rättigheterna.

Dessa skall pågå enligt uppgift fram till den 10 mars.

Sverige har nu åter medlemskap i denna kommission och borde på ett kraftfullare sätt än hitintills kunna ta upp kurdernas situation.

Jag vill därför fråga utrikesministern:

Har Sverige förberett något agerande i kommissionen för de mänskliga rättigheterna som specifikt tar upp kurdernas situation och rätt till mänskliga rättigheter i sina hemländer?

den 27 februari

1988/89:486 av *Karl-Gösta Svenson* (m) till försvarsministern om produktionen av marina ytstridsfartyg:

Enligt regeringens proposition nr 1988/89:80 om verksamhet och anslag för det militära försvaret m.m. under budgetåret 1989/90 har departementsche-

fen uttalat att beläggningen inom svensk försvarsindustri är acceptabel till början av 1990-talet med undantag för varvsindustrin, som behöver nybeställningar redan år 1990.

Departementschefen har vidare avvisat ÖB:s förslag om en tidigareläggning avseende anskaffning av ett nytt ytstridsfartyg.

Regeringen ger i propositionen ingen tillstymmelse till signal om Karlskronavarvets framtid. Det är beklämmande att regeringen inte tar sitt ansvar angående varvets betydelse ur säkerhetspolitisk synpunkt vad beträffar tillgången till svensk produktion av örlogsfartyg. Ägaransvaret lyser också med sin frånvaro.

Med hänsyn till det anförda vill jag ställa följande fråga till försvarsministern:

Är det förenligt med svensk neutralitets- och säkerhetspolitik att avveckla inhemsk nyproduktion av marina ytstridsfartyg?

den 1 mars

1988/89:487 av *Britta Bjelle* (fp) till miljö- och energiministern om skyddet för orörda älvar:

LO har i en regionalpolitisk utredning föreslagit att tre av de orörda Norrlandsälvarna skall byggas ut samt att en av dessa omedelbart skall projekteras. Torne älv, Pite älv, Kalix älv och Vindelälven finns i dag intagna i naturresurslagen.

Trots detta kan man i en ledare i Norrländska Socialdemokraten den 24 februari i år läsa: "Energiminister Birgitta Dahl tycker att LO har för dåligt beslutsunderlag när kravet reses om utbyggnad av ännu en älv." Tolkningen av detta uttalande kan vara att regeringen trots allt inte är emot en ytterligare vattenkraftsutbyggnad.

Mot bakgrund av detta skulle jag vilja fråga statsrådet:

Har regeringen ändrat ståndpunkt eller står regeringen fast vid riksdagens beslut att de fyra orörda Norrlandsälvarna ej skall byggas ut?

1988/89:488 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till utrikesministern om de politiska förhållandena i Iran:

I Iran förs en politik som strider mot grundläggande mänskliga och demokratiska värderingar. Detta har resulterat i avrättningar av tiotusentals olikstänkande och regimkritiker. Under senare tid har delar av den iranska ledningens politik och agerande försvarats i Sverige.

Demonstrationer har hållits i vårt land i samband med dödshotet mot författaren till boken "Satanic Verses", och krav har ställts om att boken inte skall tryckas.

Ledaren för Islamic Center i Malmö har krävt att regeringen skall stoppa utgivningen av nämnda bok, och om inte så sker kan det bli konsekvenser av ett slag som för vårt tankesätt är helt och totalt främmande.

Prot. 1988/89:75
7 mars 1989

Meddelande om frågor

Vilka åtgärder har regeringen vidtagit och vilka är man beredd vidta nationellt och internationellt mot Iran i samband med landets politiska lednings hot mot grundläggande demokratiska och mänskliga värderingar?

den 6 mars

1988/89:489 av *Ingbritt Irhammar* (c) till utrikesministern om de mänskliga fri- och rättigheterna i Tibet:

Efter det kinesiska kejsardömet fall år 1913 förklarades Tibet som oberoende. År 1950 besatte emellertid kinesiska styrkor landet och tvingade den dåvarande Dalai Lama att erkänna Kinas överhöghet, mot att Kina lovade att respektera det tibetanska folkets religiösa tro och kultur. I realiteten inleddes en radikal samhällsömdaning i syfte att helt inordna landet i Kina. I helgen har åter uppmärksamheten riktats mot situationen i Tibet, dels genom ett TV-program som avslöjade förtrycket av de mänskliga fri- och rättigheterna i landet, dels genom att 11 personer uppges ha dödats och över 100 skadats i samband med en demonstration i Tibets huvudstad.

Jag vill mot denna bakgrund fråga utrikesministern:

Vilka åtgärder avser den svenska regeringen att vidta för att stärka de mänskliga fri- och rättigheterna i Tibet?

1988/89:490 av *Lena Öhrsvik* (s) till jordbruksministern om sockerbruken på Öland och Gotland:

I regeringens förhandlingsdirektiv till jordbruksnämnden beträffande prisreglering på jordbruksprodukter inkl. sockerbetor och socker anges, att förslagen skall bygga på att sockerbruken på Öland och Gotland skall bevaras. I förhandlingarna diskuteras också sockerbetsarealen. Tidigare har gällt, att minskning av arealen ej får drabba dessa bruk. Detta har fastställts av riksdagen.

Min fråga till jordbruksministern är:

Gäller samma förutsättningar nu som vid tidigare arealförändringar beträffande sockerbetor?

den 7 mars

1988/89:491 av *Roy Ottosson* (mp) till kommunikationsministern om godstrafiken på järnväg:

Just nu förbereds en dramatisk omläggning av SJ-Gods som kommer att leda till att ca 2 miljoner ton gods förs över till väg från järnväg. Det betyder ytterligare 70 000 långtradare som skall rulla på våra vägar!

Detta står i skarpt motsatsförhållande till flera riksdagsbeslut:

- att gods skall föras över från väg till järnväg
- att utsläppen av kväveoxider skall minskas med 30 % till 1995
- att utsläppen av koldioxid inte skall ökas

Det leder också till kraftigt ökande vägkostnader, flera trafikolyckor, högre samhällskostnader, ökad energianvändning, ökat oljeberoende, tilltagande försumning och skogsdöd samt tilltagande skador i havsmiljön.

Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Är regeringen beredd att "frysa" godstrafiken på järnväg på nuvarande nivå och att i samband därmed ompröva trafikpolitiken i syfte att överföra godstransporter från väg till järnväg?

1988/89:492 av *Karin Söder* (c) till socialministern om barnmiljörådet:

Enligt uppgifter i pressen samt vad som offentliggjorts i samband med omorganisering av socialstyrelsen har förports att regeringen avser att lägga ner den självständiga myndigheten barnmiljörådet, som har till uppgift att ta till vara barnens intresse bl.a. i samhällsplaneringen.

Jag vill därför fråga socialministern:

Är det regeringens avsikt att avveckla barnmiljörådet?

1988/89:493 av *Karin Söder* (c) till socialministern om de svenska socialarbetarna i Köpenhamn:

I Köpenhamn har sedan många år svenska socialarbetare arbetat med att hjälpa ungdomar som där råkat i sociala svårigheter.

Jag vill mot bakgrund av uppgifter som förekommit i media fråga statsrådet:

Avser regeringen att dra in socialarbetartjänsterna i Köpenhamn?

1988/89:494 av *Karl-Göran Biörsmark* (fp) till statsrådet *Lena Hjelm-Wallén* om nytt mål för u-landsbiståndet:

I en signerad artikel i Värmlands Folkblad den 14 februari 1989 med rubriken De fattigaste länderna måste få ökat bistånd skriver statsrådet *Lena Hjelm-Wallén* följande:

"Det är glädjande att det finns en opinion i vårt land som önskar att Sverige ytterligare ökar biståndets andel av BNI, upp till ett tvåprocentsmål."

Mot bakgrund av biståndsministerns uttalande i ovan nämnda artikel vill jag fråga följande:

Är biståndsministern beredd att tillmötesgå opinionen och stödja folkpartiets motionsförslag till årets riksdag, nämligen att det nu är dags att formulera en ny långsiktig ambition för u-landsbiståndet om ett nytt biståndsmål på 2 % av BNI?

1988/89:495 av *Ingrid Ronne-Björkqvist* (fp) till socialministern om handläggningen av ärenden om förflyttning av barn från fosterhem:

I massmedia, i TV:s 20:00 och senast i en debattartikel i Dagens Nyheter i dag den 7 mars har man tagit upp olika fall om hur barn brutalt slitits från sina fosterhem, där de bott sedan många år.

I anledning härav vill jag fråga statsrådet följande:

Avser regeringen vidta några åtgärder för att tillräcklig hänsyn skall kunna tas till barns viljeyttringar i samband med att de förflyttas från fosterhem?

1988/89:496 av *Lars Leijonborg* (fp) till statsrådet Göran Persson om bortfallet av lektioner i grundskolan och gymnasieskolan:

En undersökning från skolöverstyrelsen bekräftar återigen att eleverna i grundskolan och gymnasiet går miste om en anmärkningsvärt stor andel av sina lektioner. Orsakerna är t.ex. sjukdom hos lärarna, vidareutbildning, svårigheter att få vikarier, skrivningar och studiebesök. Resultatet blir att undervisningstiden blir kortare än vad som förutsatts när kursplanerna utformats och lärarna planerat terminens skolarbete.

Folkpartiet kräver i sitt skolprogram att elevernas rätt till sina lektioner skall slås fast. För att den rätten skall bli en realitet krävs ett antal konkreta åtgärder. En sådan är att inrätta tjänster för fasta lärarvikarier. Regeringen utlovade i januari 100 milj. kr. i ökat statsbidrag för att möjliggöra sådana tjänster. Enligt uppgifter i pressen har löftet återtagits.

Jag vill därför fråga skolministern:

Vilka åtgärder planerar regeringen för att tillförsäkra eleverna de lektioner de enligt statsmakternas beslut har rätt till?

1988/89:497 av *Gunhild Bolander* (c) till jordbruksministern om sockerbetsodlingen på Gotland:

Enligt en nyligen träffad överenskommelse mellan statens jordbruksnämnd, Sockerbolaget och Sveriges betodlares centralförening skall sockerbetsarealen i år minskas med 1 000 hektar till 50 000 hektar jämfört med föregående år. Hur och var denna neddragning skall ske är dock ännu inte bestämt. Roma Sockerbruk har i dag en utnyttjandegrad på ca 70 %, och varje reducering av odlingen på Gotland medför en risk att sänka detta procenttal. Vid jordbruksministerns besök på Gotland den 4 juli 1987 lämnade statsrådet följande garantier:

”Sockerproduktionen på Gotland och Öland kommer att prioriteras. Det innebär att om det sker några arealminskningar, så kommer dessa inte att ske på öarna.”

Mot bakgrund av att beslutad nedskärning kan komma att drabba Gotland vill jag ställa följande fråga:

Står jordbruksministern fast vid sin givna garanti, och är han därmed också beredd att medverka till att sockerbetsodlingen på Gotland undantas från den nu aktuella minskningen av den totala odlade arealen?

1988/89:498 av *Per Gahrton* (mp) till arbetsmarknadsministern om EG-anpassningen och svensk arbetsmiljöpolitik:

I arbetarskyddsstyrelsens tidning Arbetarskydd nr 3/89 publiceras en hemlig rapport om EG-anpassningens effekter för arbetsmiljön. Där hävdas bl.a. att EG-anpassning skulle leda till försämringar av svenska regler

beträffande asbest och lösningsmedel samt att principerna för kemikaliekontroll och bedömning av olika ämnens cancerframkallande egenskaper skulle förändras på ett för arbetsmiljön menligt sätt.

Det sägs också att rapporten hemligstämplats och inte gjorts tillgänglig för tidningen enligt vanliga offentlighetsprincipen.

Med anledning av artikeln i Arbetarskydd nr 3/89 vill jag fråga:

Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta med anledning av den hemliga rapporten inom hennes eget departement som visar att EG-anpassning skulle leda till försämringar bl.a. beträffande regler för asbest, lösningsmedel och principerna för kemikaliekontroll och bedömning av cancerframkallande egenskaper?

1988/89:499 av *Per Gahrton* (mp) till kommunikationsministern om EG-anpassningen och svensk transportpolitik:

I en artikel i Arbetet nyligen (23/2) varnar Transports ordförande för att EG-anpassning kan leda till förödande konsekvenser för svensk transportpolitik. Han hävdar att svenska transportföretag kommer att slås ut och att fackliga rättigheter för transportarbetare kommer att urholkas.

Därför vill jag fråga:

Delar statsrådet Transportordförandens farhågor beträffande EG-anpassningens konsekvenser för transportsektorn? Vilka åtgärder är han i så fall beredd att vidta för att transportsektorn skall undantas från EG-anpassning?

1988/89:500 av *Per Gahrton* (mp) till statsrådet Margot Wallström om EG-anpassningen och svensk konsumentpolitik:

I en TT-intervju nyligen (bl.a. UNT 17/2) sa konsumentverkets generaldirektör att Sveriges dilemma är att det i allmänhet inom EG-länderna ställs lägre säkerhets- och kvalitetskrav på konsumentprodukter. Han hävdar också att slopandet av S-märkningen har inneburit en försvagning av produktkontrollen.

Mot denna bakgrund vill jag fråga statsrådet:

Kommer statsrådet att medverka till att svenska konsumentskyddsbestämmelser offras på EG-anpassningens altare? Om inte, vilka åtgärder tänker hon vidta för att garantera att så inte sker?

1988/89:501 av *Per Gahrton* (mp) till statsministern om EG-anpassningen och svensk energipolitik:

Enligt tidningsuppgifter i dag har EG beslutat samordna sin energipolitik.

Som bekant är kärnkraft en grundläggande beståndsdel i EG:s energipolitik. Det kärnkraftslösa landet Danmark har utsatts för hårda påtryckningar från EG-kommissionen för att introducera kärnkraft.

Mot den bakgrunden vill jag fråga:

Ingår energipolitiken i den "heltäckande ramöverenskommelsen" med EG som skall omfatta allt utom försvars- och utrikespolitik, som statsminis-

tern uttalade sig för i SvD den 6 mars? Om så är fallet, hur skall Sverige då kunna fullfölja sin kärnkraftsavveckling? Om så inte är fallet, vilka åtgärder planeras för att undvika att Sverige tvingas anpassa sin energipolitik till EG?

1988/89:502 av *Åsa Domeij* (mp) till kommunikationsministern om motorvägsbygget genom Bratteforsåns dalgång:

Regeringen har beslutat att en motorväg skall byggas genom det riksintressanta naturområdet Bratteforsåns dalgång. När beslutet fattades togs hänsyn bara till tre alternativa sträckningar, vilka alla förstör området.

Naturskyddsföreningen i Göteborgs och Bohus län hade lämnat in ett förslag till dragning av vägen som skulle skona det riksintressanta området. Förslaget kommenteras inte i regeringens beslut.

Varför har regeringen inte tagit med det i sin bedömning?

1988/89:503 av *Paul Ciszuk* (mp) till kommunikationsministern om befordran vid SJ av cyklar som resgods:

Inom SJ finns nu förslag till ändrade regler och priser för resgods.

Anser statsrådet att cyklar bör kunna sändas som resgods till rimlig avgift?

1988/89:504 av *Per Gahrton* (mp) till statsministern om innebörden av visst uttalande om en svensk ramöverenskommelse med EG:

I en intervju i Svenska Dagbladet den 6 mars framträder statsministern och uttalar sig angående EG-politiken. Därmed hör sammar han bl.a. Metallordföranden Leif Blombergs uppmaning att ta till orda om EG (Metallarbetaren 1989:4). Det är utmärkt. Än bättre vore om statsministern ville hör samma krav från ledamöter av Sveriges riksdag att i kammaren framträda angående EG – dvs. den mest övergripande fråga Sverige stått inför på länge. Enligt SvD säger statsministern bl.a. följande:

”En tullunion med EG räcker inte för Sverige. Regeringen siktar inför EFTA-mötet i Oslo mot en heltäckande ramöverenskommelse som skulle omfatta Europaintegrationens alla områden utom utrikes- och försvarspolitiken.”

Jag vill därför fråga:

Vill statsministern vara vänlig att inför riksdagen redogöra för vad han menar med att Sverige siktar mot en *heltäckande ramöverenskommelse* med EG – innan han vid EFTA-mötet eventuellt gör bindande överenskommelser för Sveriges räkning?

1988/89:505 av *Per Gahrton* (mp) till statsministern om innebörden av visst uttalande om debatt rörande EG-frågan:

Enligt en intervju i Svenska Dagbladet den 6 mars säger statsministern att han vill undvika debatt om EG-frågan inför 1991 års valrörelse.

Vi har från miljöpartiets sida flera gånger kritiserat regeringen för att den tycks vilja smygansluta Sverige till EG utan öppen demokratisk debatt. Detta

har förnekats från regeringshåll. Dock synes statsministerns yttrande i SvD kunna tolkas som en önskan att just undvika öppen demokratisk debatt om Sveriges ödesfråga inför 2000-talet.

Därför vill jag fråga:

Vad menar statsministern med sitt yttrande att han önskar undvika debatt om EG inför valet 1991?

1988/89:506 av *Per Gahrton* (mp) till statsministern om rätten för riksdagsledamot att få ta del av handlingar hos regeringskansliet rörande EG:

När jag i januari via riksdagens utredningstjänst begärde tillgång till material från pågående utredningar om de konkreta effekterna av en EG-anpassning, fick jag det material jag begärde. När jag nyligen vände mig till riksdagens utredningstjänst för att få tillgång till ytterligare material av samma slag, tvingades utredningstjänsten rapportera att jag inte längre kunde få något EG-material: "Vid kontakt med ISEK har framkommit att det skrivna material som finns inom ISEK och Beredningsgruppen för Europafrågor samt arbetsgruppernas material anses som internt arbetsmaterial och därför inte lämnas ut" (PM 1989-02-21 Dnr 88/89:1662).

I utrikesdebatten den 22 februari lovade utrikesministern att utrikeshandelsministern skulle vidta åtgärder för att åstadkomma en ändring. Men i en interpellationsdebatt med utrikeshandelsministern den 24 februari fick jag inget klart svar. Därför vänder jag mig till statsministern, tillika ordföranden i Rådet för Europafrågor:

Vill statsministern utfärda direktiv som garanterar att jag såsom riksdagsman och ledamot av utrikesutskottet får fri tillgång till allt EG-relevant material inom regeringskansliet, de statliga verken, Rådet för Europafrågor och Integrationssekreterariatet?

1988/89:507 av *Åsa Domeij* (mp) till kommunikationsministern om ordningen för besvarande av riksdagsledamöters frågor till statsråd:

Den 14 februari ställde jag en fråga om ansvarigt statsråd anser att värdefulla naturområden har ett tillräckligt starkt skydd i lagen. Birgitta Dahl var inte närvarande och kunde inte lämna svar torsdagen den 16 februari. Frågan skulle besvaras av Birgitta Dahl följande vecka i stället. På onsdagen före frågestunden kommer miljö- och energidepartementet på att frågan skall skickas över till kommunikationsdepartementet. Följden blir att varken kommunikationsministern eller miljöministern svarar på frågan, trots att bägge är närvarande den 23 februari. Frågan skjuts i stället ytterligare två veckor framåt på grund av den sammanträdesfria veckan. Enligt riksdagsordningen bör frågor besvaras inom sex dagar.

Anser ministern att regeringen skall kunna skjuta på frågor genom att bolla dem emellan departementen på detta sätt?

Prot. 1988/89:75
7 mars 1989

Meddelande om frågor

Prot. 1988/89:75 17 § Kammaren åtskildes kl. 16.25.
7 mars 1989

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Gunborg Apelgren